

LANA MILIVOJEVIĆ*, RAHELA VALENTIĆ**

Pojedine karakteristike kaznenog djela Zlouporabe položaja i ovlasti kroz sudsku praksu Županijskog suda u Zagrebu s naglaskom na kažnjavanje počinitelja, posebno policijskih službenika

Sažetak

Rad obuhvaća rezultate provedenog istraživanja kaznenog djela Zlouporabe položaja i ovlasti iz čl. 291. KZ-a u sudskoj praksi Županijskog suda u Zagrebu u trogodišnjem vremenskom razdoblju od 1. siječnja 2015. do 31. prosinca 2017. godine, s naglaskom na kažnjavanje počinitelja tog kaznenog djela, posebno policijskih službenika.

Počinitelji navedenog kaznenog djela pretežito su službene osobe, a manje su zastupljene odgovorne osobe, koje pretežito čine temeljni oblik tog kaznenog djela opisan u čl. 291. st. 1. KZ-a. Od službenih osoba najčešći su počinitelji policijski službenici (od kojih ponajviše prometni policajci). Radnja počinjenja spomenutog kaznenog djela najčešće se ostvaruje iskorištavanjem položaja i ovlasti (66,7 %) s namjerom da se sebi ili drugoj osobi pribavi korist, a u određenom manjem broju slučajeva počinitelji kumulativno s iskorištavanjem položaja i ovlasti s navedenom namjerom nisu obavili dužnost (25 %) ili su prekoračili granice svoje ovlasti (8,3 %).

U odnosu na kažnjavanje počinitelja, iz rezultata istraživanja proizašlo je da za 75 % počinitelja izrečena kazna zatvora u donjoj granici raspona zakonom propisane kazne koja je zamijenjena radom za opće dobro (od toga su 50 % policijski službenici), za 16,7 % počinitelja je kao kazna izrečena uvjetna osuda (od toga 25 % policijskim službenicima), te za 4,2 % počinitelja izrečena je djelomična uvjetna osuda. Sporedna novčana kazna izrečena je za 7 % od ukupnog broja počinitelja (od toga 71,5 % policijskim službenicima). Sigurnosne mjere zabrane obavljanja određene dužnosti ili djelatnosti izrečene su za 29,2 % od ukupnog broja počinitelja (od toga na

* dr. sc. Lana Milivojević, Visoka policijska škola u Zagrebu, MUP RH, Hrvatska.

** Rahela Valentić, Županijski sud u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska.

policijske službenike otpada 20,8 %). U radu je razmotrena i svrhovitost izricanja sigurnosne mjere zabrane obavljanja određene dužnosti ili djelatnosti policijskim službenicima.

Ključne riječi: *službenička kaznena djela, zlouporaba položaja i ovlasti, korupcija, policijski službenik, kažnjavanje, sudska praksa.*

1. UVOD

Korupcija i korupcijska kaznena djela vječno su aktualna tema i predmet interesa stručnjaka i šire javnosti pa su se tako i proteklih godina pojedini stručnjaci bavili tom društveno nepoželjnom pojavom i razmatrali korupcijska kaznena djela. U širem smislu¹ korupcijskim kaznenim djelom smatra se i kazneno djelo Zlouporebe položaja i ovlasti iz čl. 291., Glave XVIII. Kaznena djela protiv službene dužnosti, Kaznenog zakona².

U razmatranju korupcijskih kaznenih djela, treba istaknuti pojedine domaće publikacije i radove o korupciji i korupcijskim kaznenim djelima iz proteklog desetogodišnjeg razdoblja. Jedna od ključnih publikacija spomenute tematike jest monografija Derenčinovića (2001) pod naslovom Mit(o) korupciji, u kojoj je razmatran pojam³ i problem korupcije i korupcijskih kaznenih djela, te koji autor daje značajan doprinos sveobuhvatnim znanstvenim razmatranjima te pojave, i to ne samo s pravnih aspekata, već i šire.⁴ Nadalje kronološki, treba spomenuti i članak u kojem je Mršić (2005), u okviru razmatranja kaznenih djela protiv službene dužnosti dala poseban osvrt na kazneno djelo Zlouporebe položaja i ovlasti iz čl. 337. ranijeg važećeg Kaznenog zakona (u daljnjem tekstu: KZ '97.)⁵, a prije stupanja na snagu Kaznenog

¹ U užem smislu koruptivna su kaznena djela Nezakonito pogodovanje iz čl. 292. KZ-a, Primanje mita iz čl. 293. KZ-a, Davanja mita iz čl. 294. KZ-a, Trgovanje utjecajem iz čl. 295. KZ-a i Davanja mita za trgovanje utjecajem iz čl. 296. KZ-a, koja se nalaze u Glavi XXVIII. KZ-a Kaznena djela protiv službene dužnosti.

² Kazneni zakon Republike Hrvatske, Narodne novine, broj: 125/11., 144/12., 56/15., 61/15., 101/17. Zaštitni objekt Glave XVIII. KZ-a javne su ovlasti, koje ako se zakonito i učinkovito provode jamče ostvarivanje načela vladavine prava i jačaju povjerenje građana u institucionalni sustav.

³ Prema Derenčinoviću, kod korupcije se radi o: „... procesu u kojem najmanje dvije osobe nedopuštenom razmjenom u cilju ostvarivanja vlastitih probitaka postupaju na štetu javnog interesa i kršeći moralnu i pravnu normu povređuju temelje demokratskog razvoja, pravnu državu i vladavinu prava.“ (Derenčinović, 2001: 42.)

⁴ U monografiji, u poglavlju pod naslovom Uvodno o strukturi i dinamici koruptivnog kriminaliteta u Hrvatskoj, daje se pregled strukture i dinamike koruptivnog kriminaliteta u Republici Hrvatskoj od 1992. do 2007. godine (prema statističkim podacima Državnog odvjetništva, uključujući i za kazneno djelo Zlouporebe položaja i ovlasti iz čl. 337. KZ-a iz '97., no s naglaskom na tipična korupcijska kaznena djela (kaznena djela Primanje mita i davanje mita, te Protuzakonito posredovanje) uz osvrt na sudsku politiku kažnjavanja za kaznena djela u svezi s korupcijom (str. 225.-240.).

⁵ Kazneni zakon, Narodne novine, broj: 10/97., 27/98., 50/00., 129/00., 51/01., 111/03., 190/03., 105/04., 84/05., 71/06., 110/07., 152/08., 57/11., 143/12.

zakona iz 2011. godine (u daljnjem tekstu: KZ).⁶ Također, Svedrović (2007) je u svojem radu razmatrao kaznena djela Zlouporebe položaja i ovlasti iz čl. 337. KZ-a iz '97. i Zlouporebe ovlasti u gospodarskom poslovanju iz čl. 292. KZ-a iz '97., na način da je na temelju provedenog istraživanja većeg broja sudskih predmeta Vrhovnog suda Republike Hrvatske u vremenskom periodu od 1997. do 2007. godine razmatrao osnovne elemente tih kaznenih djela. Potom je Milivojević (2007) napisala rad o pravnoj regulaciji korupcijskih kaznenih djela uz obradu statističkih podataka vezanih uz koruptivni kriminalitet na temelju podataka Državnog zavoda za statistiku. Nakon toga 2011. godine objavila je također rad vezan uz korupcijska kaznena djela i antikorupcijsku strategiju u Republici Hrvatskoj. (Milivojević, 2011)

Nadalje, Kralj i Dragičević Prtenjača (2010) pisali su o kaznenopravnom uređenju korupcijskih kaznenih djela u zakonodavstvima Francuske i Slovenije u komparaciji s pozitivnopravnim uređenjem korupcijskih kaznenih djela u hrvatskom Kaznenom zakonu uz prijedloge izmjena njihove pravne regulacije. Potom je Bedi (2015) u svojem radu pisao o korupciji kao negativnoj društvenoj pojavi i njezinoj povezanosti s gospodarskim kaznenim djelima, pri čemu je analizirao zastupljenost koruptivnih kaznenih djela na području Republike Hrvatske i ujedno je na primjeru Primorsko-goranske županije analizirao metodologiju suzbijanja koruptivnih i drugih gospodarskih kaznenih djela od strane nadležnih represivnih tijela. Brnetić i Ljubej (2015) analizirali su korupcijska kaznena djela protiv službene dužnosti iz policijske prakse, i pritom su prikazali zakonska obilježja tih kaznenih djela, između ostalog i kaznenog djela Zlouporebe položaja i ovlasti iz čl. 291. KZ-a uz razmatranje statističkih pokazatelja vezanih uz brojnost prijavljenih počinitelja tog kaznenog djela za 2013. i 2014. godinu na temelju podataka Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske.

Razmatranjem relevantne domaće stručne literature⁷, proizlazi da je u proteklom desetogodišnjem periodu jedino objavljeno istraživanje kaznenog djela Zlouporebe položaja i ovlasti u sudskoj praksi, bilo objavljeno u spomenutom radu Svedrovića iz 2007. godine. Od stupanja na snagu novog Kaznenog zakona 2011. godine, koji se počeo primjenjivati sa 1. siječnja 2013. godine, ne nalazi se objavljenog istraživanja sudske prakse za kazneno djelo Zlouporebe položaja i ovlasti iz čl. 291. KZ-a, a posebno ne u odnosu na policijske službenike kao moguće počinitelje tog kaznenog djela. Jedini slučaj prikaza dijela sudske odluke u žalbenom postupku u odnosu na zlouporabu položaja i ovlasti policijskog službenika priredio je i objavio Juras (2017) u časopisu Policija i sigurnost.

Upravo nedostatak empirijskih istraživanja nove sudske prakse vezane uz presuđivanje i kažnjavanje za kazneno djelo Zlouporebe položaja i ovlasti iz čl. 291. KZ-a, a posebno u odnosu na policijske službenike i na njihovo kažnjavanje za ta kaznena djela, bio je glavni motiv za provođenje ovog istraživanja, čiji će rezultati biti prikazani ovim radom.

No prije navedenog, potrebno je kratko se osvrnuti na obilježje bića kaznenog djela Zlouporebe položaja i ovlasti iz čl. 291. KZ-a kao kaznenog djela protiv službene dužnosti.

⁶ Kazneno djelo zlouporebe položaja i ovlasti iz čl. 291. KZ-a iz '11. u pravilu je nomotehnički doradeni pandan kaznenom djelu iz čl. 337. KZ-a iz '97.

⁷ Brojni autori bave se korupcijom i korupcijskim kaznenim djelima i u inozemnoj stručnoj literaturi, primjerice treba istaknuti publikaciju autora Gounev, P., Ruggiero, V., *Corruption and Organized Crime in Europe: Illegal Partnerships*, Routledge, New York, 2012. No, iz inozemne literature nisu pronađeni radovi analiziranja sudske prakse koji bi bili odgovarajući za komparaciju s rezultatima ovog istraživanja, tako da strana literatura u ovome radu nije rabljena.

Vežano na kazneno djelo Zlouporebe položaja i ovlasti iz čl. 291. KZ-a treba reći kako je ono supsidijarno ostalim kaznenim djelima iz Glave XVIII. Kaznena djela protiv službene dužnosti, pri čemu: „... karakterizira samo ono iskorištavanje službenih ovlasti koje je poduzeto očito za druge ciljeve, a na za one dopuštene koji odgovaraju zadacima službe“ (primjericice ono ne obuhvaća neke druge lakše kažnjive radnje službene ili odgovorne osobe kojima se može zlouporabiti položaj i koje predstavljaju povrede službene dužnosti). (Derenčinović, Cvitanović i dr., 2013:232) Sukladno sa zakonskim propisivanjem bića tog kaznenog djela, počinitelj može biti samo službena ili odgovorna osoba (lat. *delicta propria*) koja postupa na način da iskorištava svoj položaj ili ovlast, prekorači granice svoje ovlasti ili ne obavi svoju dužnost, te na taj način sebi ili drugoj osobi pribavi korist ili nekom drugome prouzroči štetu.

Prema čl. 87. st. 3. KZ-a službena osoba je: „državni dužnosnik ili službenik, dužnosnik ili službenik u jedinici lokalne i područne (regionalne) samouprave, nositelj pravosudne dužnosti, sudac porotnik, član Državnog sudbenog vijeća ili Državnoodvjetničkog vijeća, arbitar i javni bilježnik. Službenom osobom smatra se i osoba koja u Europskoj uniji, stranoj državi, međunarodnoj organizaciji koje je Republika Hrvatska član, međunarodnom sudu ili arbitraži čiju sudbenost Republika Hrvatska prihvaća, obavlja dužnosti povjerene osobama iz prethodne rečenice.“

Odgovorna osoba, sukladno sa čl. 87. st. 6. KZ-a jest: „fizička osoba koja vodi poslove pravne osobe ili joj je izričito ili stvarno povjereno obavljanje poslova iz područja djelovanja pravne osobe ili državnih tijela ili tijela jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.“

Kao što je vidljivo iz prethodno navedene zakonske odredbe, radnje počinjenja kaznenog djela iz čl. 291. KZ-a određene su alternativno i odnose se na iskorištavanje položaja ili ovlasti (korištenje ovlaštenjem formalno u granicama ovlasti, a na protupravan način u materijalnom smislu; najčešće u sudskoj praksi) koje je moguće realizirati na razne načine, kao i na prekoračenje granica ovlasti (u obavljanju službene dužnosti prelaze se granice ovlasti) ili neobavljanje dužnosti (namjerno propuštanje obavljanja službene radnje). (Derenčinović, Cvitanović i dr., 2013; Pavlović 2013; Milivojević 2016) Iz navedenog je očito da se radi o komisivno – omisivnom deliktu.

Korist u smislu kaznenog djela iz čl. 291. KZ-a predstavlja bilo koju imovinsku ili neimovinsku korist, poput stvari koje imaju neku vrijednost, usluge i slično, a ona se pri pribavljanju za nekog drugog može pribaviti za drugu fizičku ili pravnu osobu. Šteta može biti imovinska ili neimovinska.

Za prethodno u tekstu opisani temeljni oblik kaznenog djela Zlouporebe položaja i ovlasti, propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina. Kvalificirani oblik tog kaznenog djela počiniti će službena ili odgovorna osoba koja na prethodno navedeni način pribavi znatnu imovinsku korist ili prouzroči znatnu štetu (vrijednost imovinske koristi/štete prelazi 60.000,00 kn, VSRH, sukladno sa čl. 87. st. 29. KZ-a), za što je propisana kazna zatvora od jedne do deset godina.

Oblik krivnje kod kaznenog djela Zlouporebe položaja i ovlasti je namjera, pri čemu je dovoljna i neizravna namjera. Pokušaj tog kaznenog djela je kažnjiv. Kazneno je djelo dovršeno pribavljanjem koristi ili prouzročenjem štete.

Kazneno djelo Zlouporebe položaja i ovlasti interesantno je upravo zbog toga što ga mogu počinuti isključivo službene ili odgovorne osobe koje na različite načine mogu iskori-

štavati svoj položaj ili ovlast, prekoračiti granice svoje ovlasti ili ne obaviti svoju dužnost, te tako sebi ili drugoj osobi pribaviti korist ili nekom drugome prouzročiti štetu. Poseban osvrt u ovom radu bit će dan u odnosu na policijske službenike koji kao službene osobe mogu biti počinitelji ovog kaznenog djela.⁸

Stoga je za potrebe ovog rada nužno definirati i pojam policijskog službenika, koji je sukladno sa Zakonom o policijskim poslovima i ovlastima (Narodne novine, broj: 76/09., 92/14.): „Službenik Ministarstva, kao i službenik strane policijske službe, koji je prema međunarodnom ugovoru, ovom i drugom zakonu, ovlašten obavljati policijske poslove, primjenom policijskih ovlasti.“ Također, policijski službenik, u smislu čl. 3. st. 1. Zakona o policiji (Narodne novine, broj: 34/11., 130/12., 89/14., 151/14., 33/15., 121/16), jest: „Policijski službenik prema Zakonu o policijskim poslovima i ovlastima i službenik Ministarstva koje obavlja poslove usko vezane s policijskim poslovima.“

2. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Glavni su ciljevi istraživanja bili usmjereni, uz razmatranje tko su počinitelji tog kaznenog djela i na koji način ga ostvaruju, na spoznaju kakve su karakteristike sudske prakse tj. na koji način sudovi donose odluke s obzirom na određeno činjenično stanje, koliko su odluke sudova u podudarnosti sa zakonskim obilježjima pojedinog kaznenog djela, koje se kaznene sankcije izriču počiniteljima tih djela i ima li razlika u kažnjavanju u odnosu na pojedine počinitelje (posebno policijske službenike), te postoji li raskorak između sudske i zakonske politike kažnjavanja i ako postoji, u kojoj je mjeri.

Predmet ovog istraživanja bile su pravomoćne sudske odluke donesene u predmetima u povodu počinjenih kaznenih djela Zlouporebe položaja i ovlasti iz čl. 291. KZ-a u trogodišnjem vremenskom razdoblju, od 1. siječnja 2015. do 31. prosinca 2017. godine.

Pribavljene su preslike sudskih odluka u ukupno 21 sudskom predmetu Županijskog suda u Zagrebu, odnosno ukupno dvadeset i četiri sudske odluke od kojih su 20 pravomoćnih presuda Županijskog suda u Zagrebu u predmetima presuđenih kaznenih djela Zlouporebe položaja i ovlasti, te 4 presude Vrhovnog suda donesene u žalbenom postupku na pojedine presude Županijskog suda u Zagrebu.

Podaci za provedeno istraživanje sudske prakse Županijskog suda u Zagrebu u pogledu kaznenog djela Zlouporebe položaja i ovlasti prikupljeni su uz pomoć posebno konstruiranog anketnog upitnika na temelju pribavljenih preslika presuda. Podaci su obrađeni softverskim alatom SPSS. Rabljene su metode analize i sinteze, statistička metoda, poredbeno pravna metoda i deskriptivna metoda.

Anketni je upitnik sadržavao sljedeće skupine varijabli vezane uz:

- počinitelje kaznenog djela iz čl. 291. KZ-a (varijable: broj počinitelja, udio službenih/odgovornih osoba, udio policijskih službenika u ukupnom broju počinitelja, spol počinitelja, zaposlenje i radno mjesto počinitelja)

⁸ Pojmom policijske korupcije bavili su se inozemni autori, poput Barker, T., Carter, D. L., *Police Deviance*, Anderson Publishing Co Cincinnati, OH, 1991., Punch, M., *Police Corruption: Deviance, Accountability and Reform in Policing*, William Publishing, Portland, Oregon, USA, 2009., Caldero, Michael A., *Police Ethics The Corruption of Noble Cause* Routledge New York, 2014. i drugi.

- kazneno djelo (varijable: temeljni oblik kaznenog djela iz st. 1. ili kvalificirani oblik kaznenog djela iz st. 2., radnja počinjenja, poticanje na počinjenje kaznenog djela, pokušaj počinjenja kaznenog djela, pomaganje u počinjenju kaznenog djela)
- kažnjavanje počinitelja (varijable: odluke suda u pogledu vrste i mjere izrečene kazne – izrečene kazne, odmjeravanje kazne – olakotne i otegotne okolnosti, primjena alternativnih kaznenih sankcija, odluka o kazni u povodu žalbe na presudu; izrečene sigurnosne mjere počiniteljima tog kaznenog djela, uz razmatranje razlika u kažnjavanju i izricanju sigurnosnih mjera u odnosu na različite počinitelja tog kaznenog djela, posebno policijske službenike).

U radu je, uz analizu izricanja sigurnosnih mjera policijskim službenicima, predložen i kratki osvrt u odnosu na svrhovitost izricanja sigurnosne mjere zabrane obavljanja određene dužnosti ili djelatnosti policijskim službenicima.

Također, istraživanju se pristupilo polazeći od dvije opće hipoteze:

1. policijski službenici strože se kažnjavaju (u odnosu na vrstu i visinu izrečene kazne) nego drugi mogući počinitelji ovog kaznenog djela s obzirom na njihov status i ovlasti („čuvari zakona“ od kojih se očekuje primjer u poštovanju propisa)
2. policijskim službenicima češće se nego drugim počiniteljima tog kaznenog djela izriče sigurnosna mjera zabrane obavljanja određene dužnosti ili djelatnosti.

Rezultati ovog istraživanja trebali bi dati znanstveni doprinos u teoretskom i aplikativnom smislu. U teoretskom smislu doprinos daljnjem razvoju pravne teorije vezane uz kazneno djelo Zlouporebe položaja i ovlasti, kao koruptivno kazneno djelo u širem smislu, i načinu primjene njegova zakonskog obilježja, a u aplikativnom smislu doprinos kroz daljnji razvoj pravne prakse utjecajem na buduće odluke sudaca i daljnje ujednačavanje sudske prakse.

Također, rezultati ovog istraživanja mogu pridonijeti i državnim tijelima, prije svega državnom odvjetništvu tj. USKOK-u, kao državnom odvjetništvu za ovo koruptivno kazneno djelo u pogledu budućih predmeta u kojima će se sporazumijevati s optuženicima⁹, te kao pregled sudske prakse vezane uz zlouporabu položaja i ovlasti.

Svakako rezultati istraživanja mogu pridonijeti i policiji, u razvijanju edukativnih sadržaja i preventivnih programa za suzbijanje službeničkog (koruptivnog) kriminaliteta, općenito i u svojim redovima.

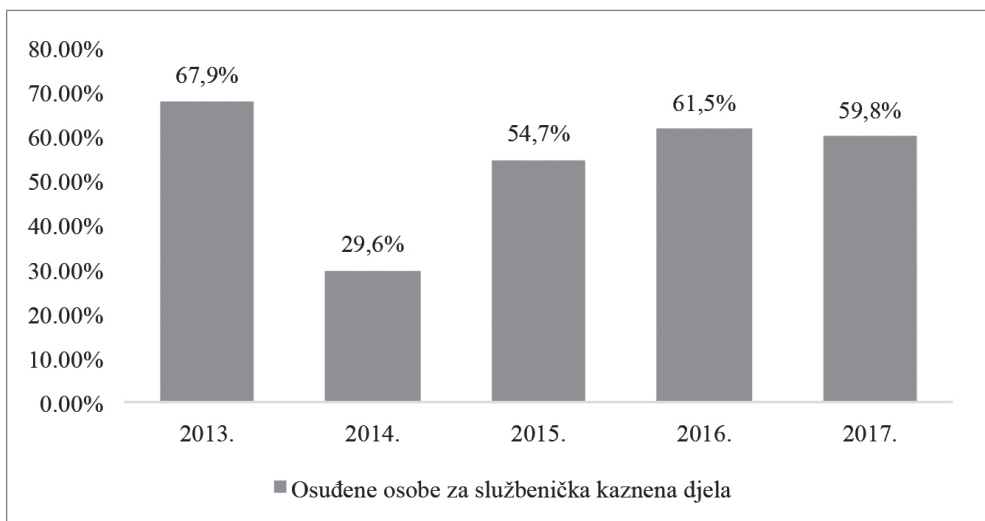
Ovo istraživanje i njegovi rezultati ujedno predstavljaju poticaj za daljnja, detaljnija istraživanja sudske prakse vezana uz zlouporabu položaja i ovlasti, kao i drugih koruptivnih kaznenih djela, a s ciljem daljnjeg rada na njihovu suzbijanju.

⁹ U članku 21. st. 3. Zakona o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (USKOK), Narodne novine, broj: 76/09., 116/10., 145/10., 57/11., 136/12., 148/13., 70/17., propisana je nadležnost Ureda, odnosno da USKOK obavlja poslove državnog odvjetništva u predmetima određenih kaznenih djela, između ostalog i kaznenog djela Zlouporebe položaja i ovlasti iz članka 291. KZ-a, ako je to djelo počinila službena osoba označena u članku 87. stavku 3. KZ-a.

3. REZULTATI PROVEDENOG ISTRAŽIVANJA I RASPRAVA

3.1. Stanje i kretanje kriminaliteta u odnosu na kazneno djelo Zlouporebe položaja i ovlasti iz članka 291. KZ-a

Za kazneno djelo Zlouporebe položaja i ovlasti iz čl. 291. KZ-a može se opravdano reći da je najčešće činjeno službeničko kazneno djelo. Na navedeno jasno ukazuju, u vrijeme pisanja ovog rada, dostupni statistički podaci Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske o osuđenim punoljetnim osobama za službenička kaznena djela u vremenskom razdoblju od 2013. do 2017. godine, prema kojima je u svim godinama, izuzevši 2014. godinu, kazneno djelo Zlouporebe položaja i ovlasti bilo najčešće činjeno kazneno djelo.

Grafikon 1: Zastupljenost kaznenog djela iz čl. 291. KZ-a u okviru službeničkih kaznenih djela u odnosu na osuđene punoljetne osobe, podaci Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske, 2013. – 2017. godina

Prema podacima iz grafikona, od ukupnog broja osuda za službenička kaznena djela u navedenom vremenskom razdoblju na kazneno djelo Zlouporebe položaja i ovlasti, po godinama, otpada sljedeći broj punoljetnih počinitelja: 2013. godine od ukupno 246 osuđenih osoba za službenička kaznena djela 167 počinitelja osuđeno je za navedeno kazneno djelo (67,9 %) ¹⁰, 2014. godine od ukupno 506 osuđenih osoba za službenička kaznena djela 150 počinitelja osuđeno je za navedeno kazneno djelo (29,6 %) ¹¹, 2015. godine od ukupno 214 osuđene osobe za službenička kaznena djela 117 počinitelja je osuđeno za navedeno kazneno

¹⁰ Državni zavod za statistiku, Statistički ljetopis 2014. godine, tablica 33-7, Osuđeni punoljetni počinitelji za kaznena djela u 2014., str. 580., <https://www.dzs.hr/> pristupano 7. 12. 2018.

¹¹ Državni zavod za statistiku, Statistički ljetopis 2015. godine, tablica 33-7, Osuđeni punoljetni počinitelji za kaznena djela u 2015., str. 593., <https://www.dzs.hr/> pristupano 7. 12. 2018.

U ovoj je godini najviše bilo počinjeno kaznenih djela Primanja mita, dok je Zlouporeba položaja i ovlasti na drugom mjestu po učestalosti.

djelo (54,7 %) ¹², 2016. godine od ukupno 143 osuđene osobe za službenička kaznena djela 88 počinitelja osuđeno je za navedeno kazneno djelo (61,5%) ¹³, te 2017. godine od ukupno 97 osuđenih osoba za službenička kaznena djela 58 počinitelja osuđeno je za zlouporabu položaja i ovlasti (59, 8%) ¹⁴. Iz navedenog se može zaključiti kako je udio tog kaznenog djela u ukupnom kriminalitetu službeničkih kaznenih djela svake godine, izuzevši 2014., relativno visok. No, kod korupcijskih kaznenih djela, pa tako i kod ovog kaznenog djela, predmnijeva se velika tamna brojka.

3.2. Podaci o kaznenom djelu Zlouporebe položaja i ovlasti

2.1.1. Opći podaci o počinjenom kaznenom djelu u njegovu temeljnom i kvalificiranom obliku

U analiziranom uzorku presuda od ukupno 24 optuženika za počinjenje kaznenog djela Zlouporebe položaja i ovlasti iz čl. 291. KZ-a, za temeljno kazneno djelo opisano u st. 1. tog članka presuđena su ukupno 23 počinitelja (96 %), dok je samo jedna počiniteljica optužena i presuđena za kvalificirani oblik tog kaznenog djela iz čl. 291. st. 2. KZ-a, jer je njegovim počinjenjem stekla znatnu imovinsku korist (4 %). Radilo se o počiniteljici koja je bila zaposlena u Poreznoj upravi kao poreznik, te koja je iskoristivši svoj položaj i prekoračivši granice svojih ovlasti, nezakonitim radnjama ostvarila znatnu imovinsku korist u iznosu od 335.500,00 kn (presuda poslovni broj: 7 K-Us-18/16). Sukladno sa čl. 87. st. 2. KZ-a, vrijednost imovinske koristi znatna je kada prelazi 60.000,00 kn. Stoga se može zaključiti kako su počinitelji u praksi Županijskog suda u Zagrebu pretežito činili temeljno kazneno djelo Zlouporebe položaja i ovlasti, počinjenjem kojeg su pretežito stjecali imovinsku korist koja nije bila znatna.

2.1.2. Radnja počinjenja kaznenog djela

Analizirajući radnju počinjenja kaznenog djela iz čl. 291. KZ-a (oblike zlouporebe) u odabranom uzorku presuda, ona se u praksi Županijskog suda u Zagrebu sastojala u sljedećem:

- iskorištavanje položaja i ovlasti radi pribavljanja koristi
- U dvije razmatrane presude policijski su službenici u nadzoru cestovnog prometa, prikazivali da su sankcionirani blaži prometni prekršaji, kažnjivi manjom novčanom kaznom od onih koji su realno počinjeni i za koje je naplaćen veći iznos novčane kazne te su prisvojili razlike novčanog iznosa između naplaćene, veće novčane kazne od vozača i one koja je prikazana u daljnjem službenom postupanju tj. razduživanju potvrda o naplaćenim

¹² Državni zavod za statistiku, Statistički ljetopis 2016. godine, tablica 33-7, Osuđeni punoljetni počinitelji za kaznena djela u 2016., str. 580., <https://www.dzs.hr/>, pristupano 7. 12. 2018.

¹³ Državni zavod za statistiku, Statistički ljetopis 2017. godine, tablica 33-7, Osuđeni punoljetni počinitelji za kaznena djela u 2017., str. 586., <https://www.dzs.hr/>, pristupano 7. 12. 2018.

¹⁴ Državni zavod za statistiku, Statistički ljetopis 2018. godine, tablica 33-7, Osuđeni punoljetni počinitelji za kaznena djela u 2018., str. 561., <https://www.dzs.hr/>, pristupano 4. 1. 2019.

novčanim kaznama na mjestu počinjenja prekršaja u policijskoj postaji¹⁵. Time su kao službene osobe iskoristile svoj položaj i ovlast te pribavili imovinsku korist (u iznosu od 4.500,00 jedan počinitelj i u iznosu od 7.500,00 kn drugi počinitelj. (Presuda poslovni broj 8 Kov-Us-41/15, Presuda poslovni broj: 8 Kov-Us-17/15)

- Policijski službenik, prometni motociklist zaustavio je vozilo njemačkog državljanina tvrdeći da je njemački državljanin počinio prekršaj prekoračenja brzine kretanja vozilom, iako tom prilikom nije obavljao nadzor brzine kretanja vozila (nije dužio uređaj za mjerenje brzine niti je imao podatke o brzini kretanja tog vozila), te je za navedeni prekršaj naplatio 150 eura novčane kazne bez izdavanja potvrde o naplati i bez službenog evidentiranja počinjenja prekršaja i naplate novčane kazne. Time je kao službena osoba, iskoristio svoj položaj i ovlast te pribavio imovinsku korist. (Presuda poslovni broj: 9 K-Us-35/16)
- Carinska službenica, koja je bila ovlaštena i dužna provoditi postupak ovjere zahtjeva za povrat poreza na dodanu vrijednost tj. PDV-P obrasca na zahtjev stranaka u carinskom objektu zračne luke, postupala je suprotno propisima i proceduri carinika u zračnoj luci. Stvorila je zakonsku pretpostavku za mogućnost povrata PDV-a u slučaju u kojem za to nije bilo osnova tj. na temelju primjerka nezakonito potpisanog i ovjerenog PDV-P obrasca¹⁶, a s kojim je omogućila povrat PDV-a, te je podigla i zadržala za sebe taj povrat u novčanom iznosu od 4.700,00 kn. Na taj je način, kao službena osoba iskoristila svoj položaj i ovlast i sebi pribavila imovinsku korist. (Presuda poslovni broj: 18 K-Us-36/16)
- Dvojica policijskih službenika iskoristila su svoj položaj i ovlast s ciljem da drugoj osobi pribave korist, na traženje te osobe (poticatelj na počinjenje kaznenog djela iz čl. 291. KZ-a 17), te su nezakonito prikupljali službene podatke u vidu izlista telekomunikacijskog prometa određenih telefonskih priključaka (supruga te osobe i njezinog prijatelja), svjesni da ne postoji zakonska osnova za poduzimanje takvih radnji. Jedan policijski službenik načinio je zahtjeve za provjeru istovjetnosti, trajanja i učestalosti kontakata za navedena dva telefonska priključka, a drugi ih je odobrio i prosljedio u daljnju proceduru. Po dobivenim izlistima, upoznali su tražitelja sa službenim podacima iz izlista što također nisu smjeli. (Presuda poslovni broj: I Kž-Us-62/2015-6)
- Voditelj jedne od Podružnica Zagrebačkog holdinga d.o.o. kao odgovorna osoba iskoristio je svoj položaj i ovlast na način da je, na traženje drugih nadređenih osoba, zaposlio u Podružnici tri osobe koje nisu ispunjavale odgovarajuće uvjete radnih mjesta jer nisu imale odgovarajuću stručnu spremu, odnosno nisu imale ni odgovarajuću stručnu spremu ni radno iskustvo, te im je nakon isteka ugovora o radu nezakonito produljivao ugovore. Na taj im je način omogućio nezakonito zasnivanje radnog odnosa i ostvarivanje svih prava na rad i iz rada prema zakonskim propisima čime im je pribavio korist. (Presuda poslovni broj: 6 Kov-Us-23/16)

¹⁵ Radilo se o stjecaju s kaznenim djelom iz čl. 279. st. 1. KZ-a Krivotvorenje službene ili poslovne isprave s obzirom na to da su potvrde bile krivotvorene, no stjecaj tih kaznenih djela nije razmatran za potrebe ovog rada.

¹⁶ Stjecaj s kaznenim djelom iz čl. 279. st. 1. KZ-a Krivotvorenje službene ili poslovne isprave s obzirom na to da je primjerak PDV-P obrazac bio krivotvoren.

¹⁷ O poticateljima i sudskoj praksi vidi *infra* str. 15. i 16. ovoga rada.

- iskorištavanje položaja i prekoračenje granica ovlasti radi pribavljanja imovinske koristi/prouzročenja štete
- U prethodnom dijelu teksta spomenuta počiniteljica koja je bila zaposlena u Poreznoj upravi kao poreznik, ovlaštena za vođenje dosjea poreznih obveznika i unos podataka na poreznim karticama u Informacijskom sustavu porezne uprave, te sastavljanju univerzalnih naloga za plaćanje koji se koriste u poslovanju Porezne uprave, iskoristila je svoj položaj i prekoračila granice svojih ovlasti na temelju čega je ostvarila znatnu imovinsku korist u iznosu od 335.500,00 kn (presuda poslovni broj: 7 K-Us-18/16). Optužena je pribavila znatnu imovinsku korist isplata novčanih iznosa temeljem nevjerodostojno izrađenih univerzalnih naloga za plaćanje koji se koriste u poslovanju Porezne uprave (isplata povrata poreza na dohodak bez osnove na imena raznih osoba)¹⁸.
- Zaposlenik jednog od Područnih ureda Državne uprave za zaštitu i spašavanje (DUZS), Odjela za preventivne i planske poslove, kao službena osoba iskoristio je svoj položaj i prekoračio granice svoje ovlasti na način da je, s namjerom da se okoristi, neovlašteno nudio izradu i ažuriranje dokumenata zaštite i spašavanja za pet općina uz naknadu (s njim su sklapani ugovori o izradi i ažuriranju dokumenata zaštite i spašavanja za područje svake pojedine općine). Navedeno je činio na temelju dostupnih službenih podataka u okviru radnog mjesta u Državnoj upravi za zaštitu i spašavanje, iako je znao da su izradu i ažuriranja tih dokumenata ovlaštene načiniti samo ovlaštene pravne osobe za stručne poslove u području planiranja zaštite i spašavanja koje su prethodno ishodile suglasnost DUSZ-a. Stekao je nepripadnu imovinsku korist u iznosu od 16.000,00 kn. (Presuda poslovni broj: 18 Kov-Us-18/16)
- Zemljišnoknjižna referentica Općinskog suda je, kako bi sebi i drugima pribavila nepripadajuću imovinsku korist, u dvadeset i dva zemljišnoknjižna predmeta neistinито prikazala (i u računalnom sustavu evidentirala¹⁹) da su sudske pristojbe plaćene, s time da je posebno u šest predmeta zaprimila novac na ime plaćanja sudskih pristojbi koje nije uplatila u državni proračun Republike Hrvatske već ga je zadržala za sebe; a u sedam predmeta je umetnula u predmete druge uplatnice koje stvarno pripadaju drugim zemljišnoknjižnim predmetima. Time je na ime neplaćenih pristojbi oštetila državni proračun za ukupno 1.500,00 kn, sebi pribavila korist u iznosu od 750,00 kn, osobi S. P. pribavila je korist u iznosu od 500,00 kn, M. K. i Z. P. u iznosu od 250,00 kn, dok je osobe I. P., L. F., B. K. i M. H. oštetila za iznos od 250,00 kn. Znači, kao službena osoba iskoristila je svoj položaj i prekoračila granice svoje ovlasti čime je sebi i drugome pribavila imovinsku korist i drugome prouzročila štetu. (Presuda poslovni broj: 6 KOV-Us-14/17)
- iskorištavanje položaja i ovlasti i neobavljanje dužnosti radi pribavljanja koristi/prouzročenja štete
- Policijski je službenik, prilikom kontrole prometa na cesti, zaustavio počinitelja prometnih prekršaja, no prekršitelj ga je tražio da ne sankcionira prekršaje, pa je policijski službenik, nakon što je prekršitelj s mjesta događaja telefonski kontaktirao sa svojim nadređenim tj.

¹⁸ Stjecaj s kaznenim djelom iz čl. 279. st. 1. KZ-a Krivotvorenje službene ili poslovne isprave s obzirom na to da su izrađeni univerzalni nalozi za plaćanje, koji se koriste u poslovanju Porezne uprave, bili krivotvoreni.

¹⁹ Stjecaj s kaznenim djelom iz čl. 279. st. 1. KZ-a Krivotvorenje službene ili poslovne isprave s na to obzirom da su u službene isprave uneseni neistininiti podaci.

načelnikom postaje prometne policije a koji ga je također tražio da ne sankcionira prekršaje već da izrekne mjeru upozorenja koja se nije mogla izreći za te prekršaje, udovoljio navedenom traženju prekršitelja i izrekao mjeru upozorenja. Tako prekršitelj nije sankcioniran za počinjene prekršaje i izrečena mu je mjera upozorenja koja nije mogla u tom slučaju biti izrečena. Na taj način počinitelj je kao službena osoba iskoristio svoj položaj i ovlast i nije obavio dužnost te je time drugoj osobi pribavio korist. (Presuda poslovni broj: 15 K-Us-11/17)

- Policijski je službenik na traženje građanina (poticatelj, presuda poslovni broj: 18 Kov-Us – 9/1720) pribavio podatke iz Informacijskog sustava MUP-a RH o razlogu zbog kojeg je za njim raspisana potraga s mjerom „uhititi“, te nije obavijestio kolege – policijske službenike o dostupnosti građanina radi realizacije mjere uhićenja, niti ga je sam uhitio, pa mu je propuštanjem navedenog omogućio da izbjegne uhićenje. Time je iskoristio svoj položaj i ovlast te propustio obaviti dužnost čime je drugoj osobi pribavio korist. (Presuda poslovni broj: 18 Kov-Us-6/17)²¹
- Policijski službenik zadužen za nadzor i upravljanje cestovnim prometom i nadzor vožnje pod utjecajem opijata, kao vođa ophodnje iskoristio je svoj položaj i ovlast i nije obavio dužnost na način da je u dva navrata, nakon što je drugi policijski službenik u ophodnji zaustavio vozača i utvrdio počinjenje prometnog prekršaja, od vozača uzeo novac za plaćanje kazne za prometni prekršaj bez da je vozaču izdao potvrdu o naplaćenju novčanoj kazni, bez da je u izvješću evidentirao nadzor i bez da je uplatio novac u državni proračun Republike Hrvatske. Na taj je način kao službena osoba iskoristio svoj položaj i ovlast te propustio obaviti dužnost čime je, u oba slučaja, ostvario imovinsku korist u novčanom iznosu od ukupno 500,00 kn (u prvome slučaju 200,00 kn, a u drugom 300,00 kn; presuda poslovni broj: 3 KOV-Us-28/17).
- Carinski je službenik kao službena osoba iskoristio svoj položaj i nije obavio dužnost na način da nije procesuirao carinski prekršaj i nije oduzeo predmete prekršaja – dvjesto i pedeset šteka cigareta na graničnom prijelazu pri ulasku u Republiku Hrvatsku, čime je drugome pribavio korist. Tako je okoristio na štetu državnog proračuna Republike Hrvatske počinitelja za iznos neplaćene prekršajne kazne u iznosu od najmanje 3.000,00 kn i neoduzete cigarete. (Presuda poslovni broj: 11 KOV-Us-45/15) Od carinskog službenika navedeno su tražile dvije osobe, prekršitelj čije su bile cigarete i druga osoba u njegovu društvu, a koje su obje osuđene za poticanje na zlouporabu položaja i ovlasti. (Presuda poslovni broj: 11 KOV-Us-30/15)²²
- Carinski je službenik kao službena osoba iskoristio svoj položaj i ovlast te propustio obaviti dužnost na način da je propustio osobu koja je tražila da ju propusti s kupljenom robom, za koju je bilo potrebno platiti propisana carinska davanja pri uvozu u Republiku Hrvatsku iz Bosne i Hercegovine (deset automobilskih guma), preko graničnog prijelaza bez provođenja carinskog nadzora. U tom slučaju nadzor je trebao biti obavljen pa je

²⁰ O poticateljima i sudskoj praksi vidi *infra* str. 15. i 16. ovoga rada.

²¹ U ovom slučaju počinitelj je počinio u stjecaju zajedno s kaznenim djelom Zlouporebe položaja i ovlasti iz čl. 291. KZ-a i kaznena djela Trgovanja utjecajem iz čl. 295. st. 2. i Primanje mita iz čl. 293. KZ-a, no stjecaj kaznenih djela nije razmatran za potrebe ovog rada. Općenito, uz kazneno djelo Zlouporebe položaja i ovlasti iz čl. 291. KZ-a u stjecaju se u praksi često čine upravo ova kaznena djela, kao i kazneno djelo Krivotvorenja službene ili poslovne isprave iz čl. 279. KZ-a.

²² O poticateljima i sudskoj praksi vidi *infra* str. 15. i 16.

propuštanjem nadzora i te osobe preko graničnog prijelaza tu osobu okoristio za iznos neplaćenog carinskog duga i PDV-a u iznosu od 2.208,09 kn, čime je oštetio državni proračun Republike Hrvatske. Navedena osoba, koja je takvu uslugu tražila od carinskog službenika, osuđena je za poticanje na zlouporabu položaja i ovlasti (presuda poslovni broj: 5 KOV-Us-12/16).²³

- Policijski službenik postaje granične policije, raspoređen na poslove kontrole teretnih vozila na izlasku iz Republike Hrvatske iskoristio je kao službena osoba svoj položaj i ovlast te propustio obaviti dužnost, na način da je pustio vozača kamiona koji nije imao tahografski listić za prethodnih dvadeset i osam dana već samo za taj dan, da nekažnjeno prometuje, a utvrđeni prekršaj nije sankcionirao (za to je zahtijevao i primio mito od 50 eura²⁴), čime je vozača kamiona nepripadno okoristio za najmanje 6.000,00 kn, a sebi je pribavio nepripadnu imovinsku korist u iznosu od 50,00 eura (presuda poslovni broj: 2 KOV-Us-43/15).

Iz prethodno navedenoga može se zaključiti kako je kod razmatranog kaznenog djela iz čl. 291. KZ-a u sudskoj praksi Županijskog suda u Zagrebu najčešće činjena radnja iskoristavanje položaja i ovlasti s namjerom da se sebi ili drugoj osobi pribavi korist, za koju je osuđeno ukupno 16 počinitelja (66,7 %), od kojih 6 počinitelja kumulativno s tim nije obavilo dužnost (25 %), dok su dva počinitelja iskoristila svoj položaj i kumulativno s tim prekoračila su granice svoje ovlasti (8,3 %). Pribavljena korist najčešće je bila imovinska i nije bila znatna, kao niti prouzročena šteta.²⁵

Prema Svedrovićevu (2007:511) istraživanju sudske prakse, od ukupnog broja predmeta koje je obuhvatio istraživanjem (151) u 112 predmeta (74,0 %) počinitelj kaznenog djela iz čl. 337. KZ-a '97. iskoristio je svoj položaj i ovlast, što potvrđuje zajedno s ovim istraživanjem da je u sudskoj praksi navedeno najčešća radnja počinjenja zlouporebe položaja i ovlasti. Nadalje, u 38 predmeta (25 %) prekoračio je granice svoje ovlasti, a samo u jednom predmetu (1,0 %) nije obavio dužnost. Vidljivo je da je u ovom istraživanju, za razliku od Svedrovićevog, u više slučajeva radnja ostvarena na način da počinitelj nije obavio dužnost, a manje da je prekoračio granice svoje ovlasti.

2.1.3. Poticanje na počinjenje kaznenog djela

Analizirajući dalje dobivene rezultate istraživanja u odnosu na poticanje na počinjenje kaznenog djela iz čl. 37. KZ-a, kao namjerni psihički utjecaj koji neka osoba ili osobe, čine na počinitelja kaznenog djela u cilju njegova počinjenja, proizašlo je da je ukupno 6 počinitelja kaznenog djela iz čl. 291. KZ-a, tj. 25 % od ukupnog broja počinitelja, navedeno kazneno djelo ostvarilo poticanjem.

Ono se u tim slučajevima odnosilo na:

1. poticanje službene osobe s namjerom da iskoristi svoj položaj i ovlast s ciljem da drugoj fizičkoj osobi pribavi kakvu neimovinsku korist

²³ Ibid.

²⁴ Stjecaj s kaznenim djelom Primanje mita iz čl. 293. KZ-a.

²⁵ U svim slučajevima sud je dosudio imovinskopravne zahtjeve oštećenicima radi naknade štete, te je u svim slučajevima oduzeta imovinska korist stečena kaznenim djelom.

Konkretno, u jednome je slučaju optuženica poticala policijskog službenika da joj pribavi podatke iz Informacijskog sustava MUP-a RH o tome je li za njome raspisana tjeeralica, što je navedeni i učinio te joj prenio podatak da za njom nije raspisana tjeeralica. (Presuda poslovni broj: 8 K -Us-15/15).

U drugom je slučaju okrivljenik poticao policijskog službenika također da mu pribavi podatke iz Informacijskog sustava MUP-a RH o razlogu zbog kojeg je za njim raspisana potraga s mjerom „uhitiiti“, što je navedeni i učinio, te mu time omogućio da izbjegne uhićenje. (Presuda poslovni broj: 18 Kov –Us – 9/17)

U trećemu je slučaju okrivljenik potaknuo policijske službenike na to da bez zakonske osnove poduzmu službenu radnju odnosno pribave izliste telekomunikacijskih prometa određenih telefonskih priključaka (okrivljenikove supruge i njezina prijatelja), što su oni i učinili, te ga upoznali sa sadržajem spomenutih izlista. (Presuda poslovni broj: 1 Kž-Us-62/2015-6)

2. poticanje službene osobe s namjerom da iskoristi svoj položaj i ovlast i ne obavi dužnosti pa time drugoj osobi pribavi imovinsku korist

Konkretno, dva su okrivljenika u jednome slučaju potaknuli carinskog službenika na graničnom prijelazu da ne procesuiru carinski prekršaj (prijevoz veće količine cigareta u prtljažniku automobila koja nije oduzeta – 250 šteka cigareta, a prekršaj nije procesuiran niti je naplaćena kazna) i da počinitelju prekršaja omogući nesmetani prijelaz državne granice. (Presuda poslovni broj: 11 KOV – Us – 30/15)

U drugom je slučaju okrivljenik potaknuo carinskog službenika omogućavanje nesmetanog prijelaza preko državne granice bez provođenja mjera carinskog nadzora bez obzira na vrijednost uvezene robe (kupljenih deset automobilskih guma) te je na taj način izbjegao plaćanje propisanih carinskih davanja pri ulasku u Republiku Hrvatsku iz Bosne i Hercegovine. (Presuda poslovni broj: 5 – KOV –Us -12/16)

Iz navedenoga može se zaključiti kako je nešto manje od trećine počinitelja kaznenog djela iz čl. 291. KZ-a to kazneno djelo ostvarilo poticanjem tj. da poticanje na ovo kazneno djelo (s ciljem pribavljanja neimovinske ili imovinske koristi) u sudskoj praksi Županijskog suda nije tako rijedak slučaj.

2.1.4. Pokušaj počinjenja kaznenog djela

Tijekom provođenja istraživanja razmatran je i pokušaj počinjenja kaznenog djela iz čl. 291. KZ-a te je iz rezultata istraživanja proizašlo da je samo u jednom slučaju počinitelj kazneno djelo ostvario u pokušaju (4,2 % od ukupnog broja počinitelja). Sukladno sa čl. 34. st. 1. KZ-a za pokušaj će se kazniti počinitelj koji s namjerom da počini kazneno djelo poduzme radnju koja prostorno i vremenski neposredno prethodi ostvarenju bića kaznenog djela, ako se za kazneno djelo može izreći kazna zatvora od pet godina ili teža kazna ili zakon izričito propisuje kažnjavanje i za pokušaj.

Iz sudske je prakse proizašlo da je u tom jednom slučaju okrivljeni policijski službenik kao službena osoba s namjerom da iskoristi svoj položaj i ovlast i ne obavi dužnost, a kako bi sebi pribavio korist, poduzeo radnju koja prostorno i vremenski neposredno prethodi ostvarenju bića kaznenog djela zlouporebe položaja i ovlasti. Policijski je službenik bez zakonskih osnova zaustavio vozačicu osobnog vozila rekavši joj da je počinila prekršaj koji

nije počinila i kada navedena nije imala novaca da plati kaznu dogovorio se s njom da mu donese novčani iznos od 500,00 kn na jedno parkiralište u blizini policijske uprave, što ona nije učinila već je događaj prijavila policiji, koja je uhitila navedenog policijskog službenika dok je čekao da mu vozačica donese novac. (Presuda poslovni broj: 8 K-Us-33/15)

Stoga se u ovome slučaju radilo o pokušaju kaznenog djela Zlouporebe položaja i ovlasti iz čl. 291. KZ-a, koji je kažnjiv sukladno sa čl. 34. st. 1. KZ-a, a s obzirom na to da je za navedeno kazneno djelo u njegovu temeljnom obliku zapriječena kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina. Iz navedenog se može zaključiti kako je pokušaj kaznenog djela iz čl. 291. KZ-a u sudskoj praksi Županijskog suda u Zagrebu rijedak.

2.1.5. Pomaganje u počinjenju kaznenog djela

U odnosu na pomaganje u počinjenju kaznenog djela Zlouporebe položaja i ovlasti iz čl. 291. KZ-a ono je ostvareno samo u jednom slučaju (4,2 %) u kojem je počiniteljica kao službena osoba s namjerom pomogla drugoj (službenoj) osobi da sebi pribavi korist. Naime, počiniteljica – poreznica, omogućila je drugoj osobi (svojoj kolegici poreznici) da se neprikladno okoristi (presuda poslovni broj: 7 K-Us-18/16) na način da je, iako svjesna da se radi o nevjerodostojnim univerzalnim nalogima za plaćanje koji se koriste u poslovanju Porezne uprave (a koje je izradila ta kolegica poreznica), u jednoj poslovnicu Financijske agencije predavala te naloge i podizala u njima naznačene novčane iznose, koje je potom davala toj drugoj osobi tj. svojoj kolegici poreznici. (Presuda poslovni broj: 1 KOV-US-17/16)

Iz navedenog može se zaključiti kako je pomaganje u ostvarenju kaznenog djela iz čl. 291. KZ-a u sudskoj praksi Županijskog suda u Zagrebu rijetko.

2.2. Podaci o počiniteljima kaznenog djela

U daljnjem dijelu rada analizirani su podaci u odnosu na svojstvo počinitelja kaznenog djela kao službene ili odgovorne osobe, na spol počinitelja kaznenog djela u odnosu na zaposlenje i radno mjesto u vrijeme počinjenja kaznenog djela.

S obzirom na svojstvo službene ili odgovorne osobe, samo jedan počinitelj kaznenog djela iz čl. 291. KZ-a od njih ukupno 24 presuđenih, bio je odgovorna osoba (voditelj podružnice Zagrebačkog holdinga d.o.o.), dok su svi ostali bili službene osobe.

Nadalje, s obzirom na spol počinitelja kaznenog djela iz čl. 291. KZ-a, od ukupno njih 24 bilo je 19 muških počinitelja (79,2 %), a 5 ženskih počinitelja (20,8 %) ²⁶.

U daljnjem dijelu razmotren je spol počinitelja u odnosu na njegovo zaposlenje u vrijeme počinjenja kaznenog djela.

²⁶ Od pet počinitelja ženskog spola, jedna je počiniteljica počinila kvalificirani oblik kaznenog djela iz čl. 291. st. 2. KZ-a, odnosno kaznenim je djelom ostvarila znatnu imovinsku korist. Vidi *supra* str. 9.

Tablica 1: Spol počinitelja u odnosu na njegovo zaposlenje u vrijeme počinjenja kaznenog djela

	Muški spol	Ženski spol	Ukupno
	N %	N %	N %
Ministarstvo unutarnjih poslova	10 (52,6)	0 (0)	10 (41,7)
Carinska uprava	2 (10,5)	1 (20,0)	3 (12,5)
Porezna uprava	0 (0)	2 (40,0)	2 (8,3)
DUZS	1 (5,3)	0 (0)	1 (4,2)
Općinski sud	0 (0)	1 (20,0)	1 (4,2)
Zagrebački holding d.o.o.	1 (5,3)	0 (0)	1 (4,2)
tvrtka (vozač, klesar)	2 (10,5)	0	2 (8,3)
restoran	0 (0)	1 (20,0)	1 (4,2)
nezaposlen	2 (10,5)	0 (0)	2 (8,3)
umirovljenik	1 (5,3)	0 (0)	1 (4,2)

$$\chi^2 = 19,958, df = 9, p = 0,018$$

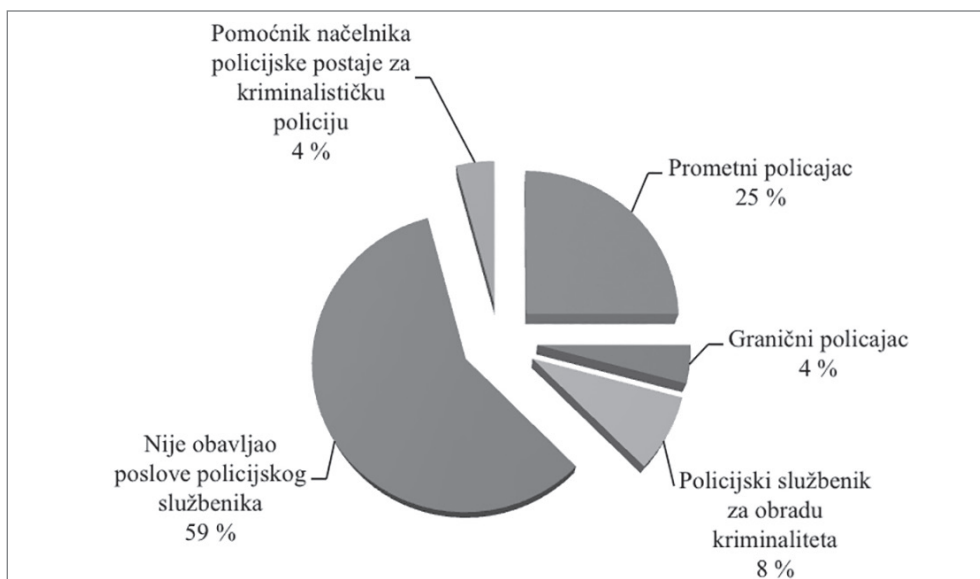
Vežano uz spol počinitelja u odnosu na zaposlenje počinitelja kaznenog djela u vrijeme njegova počinjenja, od ukupno 19 počinitelja kaznenog djela iz čl. 291. KZ-a koji su bili muškog spola, njih 10 (52,6 %) u vrijeme počinjenja kaznenog djela bilo je zaposleno u Ministarstvu unutarnjih poslova na radnom mjestu policijskog službenika, 2 je bilo zaposleno u Carinskoj upravi kao carinski službenici (10,5 %), 2 u tvrtki kao vozač i klesar (10,5 %), 2 je bilo nezaposlenih (10,5 %), jedan je bio zaposlen u Državnoj upravi za zaštitu i spašavanje kao viši stručni savjetnik za prevenciju i planiranje (5,3 %), jedan u Zagrebačkom holdingu d.o.o. kao voditelj podružnice Zagrebačkog holdinga d.o.o. (5,3 %), a jedan je bio umirovljenik (5,3 %). Od ukupno 5 žena, počiniteljica kaznenog djela iz čl. 291. KZ-a u vrijeme njegova počinjenja, dvije su bile zaposlene u Poreznoj upravi kao poreznice (40 %), jedna u Carinskoj upravi kao carinska službenica (20 %), jedna u Općinskom sudu kao zemljišnoknjižna referentica (20 %), te jedna u restoranu kao konobarica (20 %).

Ako razmatramo postotak zastupljenosti počinitelja u uzorku u odnosu na zaposlenje, 41,7 % počinitelja bili su zaposlenici Ministarstva unutarnjih poslova, policijski službenici (svi muškog spola), zatim zaposlenici Carinske uprave, carinski službenici sa 12,5 % (muškog spola 66,7 %, 33,3 % ženskog spola), zaposlenici Porezne uprave, poreznici sa 8,3 % (svi ženskog spola), zaposlenici tvrtke, klesar i vozač sa 8,3 % (svi muškog spola), nezaposleni sa 8,3 % (svi muškog spola), te po 4,2 % svi ostali – zaposlenik Zagrebačkog holdinga d.o.o. tj. voditelj podružnice u navedenom, zaposlenik Državne uprave za zaštitu i spašavanje kao viši stručni savjetnik za prevenciju i planiranje, umirovljenik (sve troje muškog spola), te zaposlenica restorana – konobarica i zaposlenica općinskog suda – zemljišnoknjižna referentica (obje ženskog spola). Znači li to da su doista policijski službenici, carinici i poreznici najučestaliji počinitelji ovog kaznenog djela ili su oni samo pod „posebnom lupom“, odnosno rade li više u tim službama mehanizmi nadzora i kontrole, za razliku od drugih mogućih služ-

bi u kojima rade druge službene osobe ili drugih državnih tijela, jedinica lokalne i područne samouprave, pravnih osoba u kojima rade odgovorne osobe, a u kojima mehanizmi nadzora i kontrole (očito) nisu tako učinkoviti u pronalaženju zlouporeba položaja i ovlasti ?!

Iz prije u tekstu spominjanog istraživanja Svedrovića (2007:498), proizlaze drugačiji rezultati u odnosu na zaposlenje počinitelja. Prema tom istraživanju počinitelji kaznenog djela Zlouporebe položaja i ovlasti iz čl. 337. KZ-a '97., službene ili odgovorne osobe, bili su direktori (33,5 %), stručne osobe (33 %), blagajnici (13,7 %), ostalo (18,8 %). Ostalo se odnosi na: „ostale odgovorne osobe prema Zakonu o trgovačkim društvima (članovi uprave, članovi nadzornog odbora, zastupnici ...). To zapravo znači: „da se menadžment pojavljuje u 66 predmeta (54,3 %), dok je još uvijek zamjetan broj zaposlenika (blagajnika, likvidatora, skladištara, referenata ...) koji se pojavljuju u 58 predmeta (45,7 %).“ (Svedrović, 2007:500). Za pretpostaviti je da je ovakav broj odgovornih osoba počinitelja kaznenog djela iz čl. 337. KZ '97. bio uvjetovan tadašnjim normativnim uređenjem kaznenog djela Zlouporebe položaja i ovlasti iz čl. 337. st. 3. i 4. KZ-a '97. i Zlouporebe ovlasti u gospodarskom poslovanju iz čl. 292. st. 1. i 2. KZ-a '97.), koji su kako navodi Svedrović (2007:568) imali: „velikih nedostataka u njihovu normativnom, praktičnom ali i teorijskom oblikovanju“. Navedeni nedostaci otklonjeni su promjenama normativnog uređenja KZ-a iz 2011. godine.

Nadalje, vezano na najučestaliju grupaciju počinitelja u ovom istraživanju, a to su policijski službenici, analizirani su poslovi (linije rada) koje su oni obavljali u vrijeme počinjenja kaznenog djela.

Grafikon 2: Poslovi policijskih službenika (linije rada) u vrijeme počinjenja kaznenog djela

U odnosu na poslove policijskih službenika koji su bili počinitelji kaznenog djela iz čl. 291. KZ-a vidljivo da je najveći broj njih obavljao poslove prometnog policajca (25 % u cjelokupnom uzorku), zatim policijskog službenika za obradu kriminaliteta (8,3 %), te graničnog policajca i pomoćnika načelnika policijske postaje za kriminalističku policiju (obje linije rada s udjelom od 4,2 % u cjelokupnom uzorku).

2.3. Vrste presude u kaznenom postupku, odmjeravanje kazne, izrečene kaznenopravne sankcije i izrečene sigurnosne mjere počiniteljima

2.3.1. Vrste presuda u kaznenom postupku

Od ukupno 21 sudskog predmeta obuhvaćenog ovim istraživanjem rasprava je u kaznenom postupku provedena samo u 5 njih, odnosno za 7 optuženika od njih ukupno 24, dok je u 16 predmeta, odnosno za 17 optuženika, na sjednici Optužnog vijeća nakon potvrđivanja optužnice, donesena presuda na temelju sporazuma stranaka sukladno sa čl. 361. Zakona o kaznenom postupku²⁷. Iz navedenog proizlazi kako je za većinu optuženika počinitelja donesena presuda na temelju sporazuma stranaka, odnosno da nije provedena rasprava.

U 21 sudskom predmetu osuđujuća je presuda donesena za ukupno 23 od 24 počinitelja (95,8 %), a u jednom predmetu donesena je oslobađajuća presuda za jednu počiniteljicu (4,2 %). Komparativno, prema Svedroviću (2007:527) i rezultatima njegova istraživanja sudske prakse Vrhovnog suda iz 2007. godine u pogledu kaznenog djela Zlouporebe položaja i ovlasti iz čl. 337. KZ-a '97. proizašli su sljedeći rezultati: „... od ukupnog broja rješavanih predmeta (215) u razdoblju od 1997. do 2007. godine pravomoćno su okončana 132 predmeta ili 61,3 %. Od tog broja pravomoćno okončanih predmeta, u 84 predmeta (63,6 %) donesena je osuđujuća presuda, u 40 predmeta (30,3 %) donesena je oslobađajuća presuda, a u 8 predmeta (6,1 %) donesena je odbijajuća presuda”.

2.3.2. Odmjeravanje kazne – obrazloženje u presudi

U prethodnom dijelu rada²⁸ navedeno je da je samo u 5 od 21 sudskog predmeta provedena rasprava i to za ukupno 7 od 24 optuženika u razmatranom uzorku presuda.

Za preostalih 6 optuženika za koje je provedena rasprava, sud je pri odmjeravanju kazne uzeo u obzir sljedeće olakotne okolnosti i otegotne okolnosti:

- Olakotne okolnosti:
 - ranija neosuđivanost
 - bračni i obiteljski status – oženjen, obiteljski čovjek, otac
 - trudnoća optužene
 - priznanje počinjenja kaznenog djela, izraženo kajanje, obećanje počinitelja da ubuduće neće činiti kaznena djela
 - pribavljanje imovinske koristi u relativno malom iznosu (500,00 kn)
 - izražena spremnost na povrat pribavljene imovinske koristi
 - životna dob – mlađa životna dob, osoba starije životne dobi, umirovljenik
 - držanje tijekom postupka – skrušeno držanje kojim je počinitelj pokazao kooperativnost i poštovanje institucije suda
 - sudionik Domovinskog rata.

²⁷ Zakon o kaznenom postupku, Narodne novine, broj: 152/08., 76/09., 80/11., 121/11., 91/12., 143/12., 56/13., 145/13., 152/14., 70/17.

²⁸ *Supra* str. 20. ovog rada.

■ Otegotne okolnosti:

- upornost u činjenju kaznenog djela
- perfidnost u postupanju prema oštećeniku
- zloupotreba povjerenja kolega na poslu
- jačina posljedice povrede kaznenim djelom zaštićenog dobra – i to u odnosu na policijske službenike:
 - ▶ povrijeđeno je zakonito obavljanje službe kao temelj povjerenja građana u pravnu državu i vladavinu prava
 - ▶ ponašanjem počinitelja narušen je ugled državne institucije – policije što predstavlja društvenu opasnost i posljedice takvih djela ugrožavaju nesmetano funkcioniranje pravnog sustava
 - ▶ narušavanje povjerenja građana u rad državnih organa i institucija (policijski službenik je „figura“ kojoj se vjeruje, osoba koja je na usluzi građanima i primjer drugima kada je u pitanju poštovanje zakonskih propisa).

Od 6 počinitelja kojima je sud tijekom odmjeravanja kazne uzimao u obzir olakotne i otegotne okolnosti, 4 su bila policijski službenici. Razmatrajući olakotne i otegotne okolnosti u pogledu policijskih službenika počinitelja ovog kaznenog djela, proizlazi kako ne postoje neke značajne razlike u olakotnim okolnostima koje se uzimaju policijskim službenicima u odnosu na ostale počinitelje, no one postoje u slučaju otegotnih okolnosti. U 3 predmeta sud je za policijske službenike kao otegotno isticao i uzimao činjenicu da su kao službene osobe počinjenjem kaznenog djela povrijedile zakonito obavljanje službe i povjerenje građana u rad državnih tijela i institucije, te narušile ugled državne institucije (presuda poslovni broj: 9 K-Us-35/16, I Kž-Us-62/2015-6), dok za jednog policijskog službenika nije uzimao u obzir te specifične otegotne okolnosti već samo upornost u počinjenju kaznenog djela i perfidnost u postupanju prema oštećenici. Moguće je da se ovdje radi o neujednačenosti u pogledu sudskog ocjenjivanja tih okolnosti kada se za tog jednog policijskog službenika navedeno nije cijnilo kao otegotno. Također, može se postaviti pitanje zašto se, primjerice počiniteljici koja je bio zaposlena kao poreznik u Poreznoj upravi i koja je počinjenom zloupotrebom također povrijedila sve navedeno kao i policijski službenici (presuda poslovni broj: 7 K-Us-18/16), to isto nije uzimalo u obzir kao otegotna okolnost? S obzirom na to da su se i njezinim ponašanjem ostvarile sve te povrede, možda su se one trebale i za tu počiniteljicu uzeti u obzir kao otegotne okolnosti prilikom odmjeravanja kazne. Iz navedenoga proizlazi preporuka sucima za buduće predmete s ciljem izjednačavanja postupanja u sudskoj praksi.

2.3.3. Izrečene kaznene sankcije

2.3.3.1. Opći podaci o izrečenim sankcijama i podaci u odnosu na radna mjesta počinitelja kojima je ona izrečena

Izrečene kaznene sankcije počiniteljima kaznenog djela iz čl. 291. KZ-a²⁹ mogu se grafički prikazati na sljedeći način:

Grafikon 3: Izrečene kaznenopravne sankcije za kazneno djelo iz čl. 291. KZ-a

Iz rezultata istraživanja proizašlo je da je za 18 od ukupno 23 osuđena počinitelja³⁰ izrečena kazna zatvora koja je zamijenjena radom za opće dobro (75 %). Od ostalih kaznenopravnih sankcija za četiri počinitelja izrečena je kao kazna uvjetna osuda (16,7 %), a za jednu počiniteljicu djelomična uvjetna osuda (4,2 %). Jedna je počiniteljica oslobođena od optužbe pa nije izrečena kazna zatvora niti druga kaznenopravna sankcija (8 %). Svedrović (2007) u svojem istraživanju u pogledu izricanih kaznenih sankcija za kazneno djelo Zlouporebe položaja i ovlasti iz čl. 337. KZ-a '97. navodi sljedeće rezultate: „Od 84 izrečene kaznene sankcije 66 (78,5 %) odnosi se na kazne, a 18 (21,5 %) na uvjetne osude. Visina pravomoćno izrečenih kazni izražena u postocima pokazuje da se “statistička koncentracija” grupirala u rasponu od 6 mjeseci do 2 godine te na kazne veće od 3 godine, dok je raspon kazni od 2,6 do 3 godine najmanje zastupljen“. U odnosu na ove rezultate vezane uz izrečene kaznene sankcije za kazneno djelo iz čl. 337. KZ-a '97. treba napomenuti da oni nisu u potpunosti kompatibilni za komparaciju s rezultatima ovog istraživanja jer je tadašnje kazneno djelo iz čl. 337. uz temeljni oblik propisivalo i 3 kvalificirana oblika s različitim rasponima

²⁹ U razmatranom uzorku presuda izricana je i sporedna novčana kazna, no s obzirom na to da se radi o sporednoj kazni koja nije zakonom propisana za kazneno djelo iz čl. 291. KZ-a, ona će biti u daljnjem dijelu rada biti posebno analizirana.

³⁰ Od ukupno 24 optuženika, 23 su osuđena, jedna optuženica je oslobođena; kao što je navedeno u prethodnom tekstu rada.

propisanih kazni (novčana kazna ili kazna zatvora do 3 godine, 3 do 5 godina zatvora, 6 mjeseci do pet godina zatvora, jedna do 10 godina zatvora), koje se razlikuju od kazni iz važećeg kaznenog djela opisanog u čl. 291. KZ-a, a koje ima temeljni i jedan kvalificirani oblik s drugačijim rasponima propisanih kazni (6 mjeseci do 5 godina zatvora, 1 do 12 godina zatvora).

U daljnjem dijelu razmotrene su izrečene kaznenopravne sankcije u kaznenom postupku počiniteljima kaznenog djela iz čl. 291. KZ-a u odnosu na njihova radna mjesta u vrijeme počinjenja kaznenog djela.

Tablica 2: Izrečene kaznenopravne sankcije svim počiniteljima u odnosu na radno mjesto počinitelja kaznenog djela iz čl. 291. KZ-a

Radno mjesto	Uvjetna osuda		Kazna zatvora zamijenjena je radom za opće dobro	Ukupno izrečene sve kaznenopravne sankcije				
	N	%	N	%				
policijski službenik	1	(25)	0	(0)	9	(50,0)	10	(41,7)
carinski službenik	0	(0)	0	(0)	3	(16,7)	3	(12,5)
poreznik	1	(25)	1	(4,2)	0	(0)	2	(8,3)
viši stručni savjetnik za prevenciju i planiranje – DUZS	1	(25)	0	(0)	0	(0)	1	(4,2)
zemljišnoknjižni referent	0	(0)	0	(0)	1	(5,6)	1	(4,2)
voditelj podružnice Zagrebački holding d.o.o.	1	(25)	0	(0)	0	(0)	1	(4,2)
vozač	0	(0)	0	(0)	1	(5,6)	1	(4,2)
klesar	0	(0)	0	(0)	1	(5,6)	1	(4,2)
konobarica	0	(0)	0	(0)	0	(0)	1	(4,2)
nezaposlen	0	(0)	0	(0)	2	(11,1)	2	(8,3)
umirovljenik	0	(0)	0	(0)	1	(5,6)	1	(4,2)
	4	(100)	1	(100)	18	(100)	23	(100)

$$\chi^2 = 50,400, df = 30, p = 0,011$$

Analizirajući dobivene podatke o izrečenim kaznenopravnim sankcijama u odnosu na radna mjesta počinitelja kaznenih djela iz čl. 291. KZ-a, proizlazi da su izrečene kazne zatvora za ukupno 18 počinitelja, koje su zamijenjene radom za opće dobro, pretežito izricane policijskim službenicima i to za njih 9 od ukupno 10 policijskih službenika u ukupnom uzroku razmatranih presuda (50 % svih izrečenih kazni zatvora koje su zamijenjene radom za opće dobro; 90 % svih policijskih službenika), zatim svim carinskim službenicima iz razmatranog uzorka presuda tj. za njih ukupno 3 (16,7 % svih izrečenih kazni zatvora koje su zamijenjene radom za opće dobro; 100 % svih carinskih službenika), pa potom dvojici nezaposlenih počinitelja – poticatelji na počinjenje kaznenog djela (11,1 % svih izrečenih kazni zatvora

koje su zamijenjene radom za opće dobro), jednom vozaču, jednom klesaru, jednom umirovljeniku (također svi poticatelji na počinjenje kaznenog djela; svakom od navedenih s udjelom od 5,6 % svih izrečenih kazni zatvora koje su zamijenjene radom za opće dobro) te jednoj počiniteljici na radnom mjestu zemljišnoknjižnog referenta Općinskog suda (5,6 % svih izrečenih kazni zatvora koje su zamijenjene radom za opće dobro).

Djelomična uvjetna osuda kao alternativna kaznena sankcija izrečena je jednoj počiniteljici kaznenog djela iz čl. 291. st. 2. KZ-a na radnom mjestu poreznika (100 % svih izrečenih djelomičnih uvjetnih osuda), a uvjetna osuda izrečena je za ukupno 4 počinitelja i to po jednom policijskom službeniku, porezniku, djelatniku Državne uprave za zaštitu i spašavanje na radnom mjestu višeg stručnog savjetnika za prevenciju i planiranje te voditelju podružnice Zagrebačkog holdinga d.o.o. (svima s udjelom od 25 % od svih izrečenih uvjetnih osuda).

U daljnjem dijelu rada bit će razmotreni rezultati istraživanja za svaku od navedenih kaznenopravnih sankcija.

2.3.3.2. Kazna zatvora zamijenjena radom za opće dobro

Sukladno s rezultatima istraživanja, u sudskoj praksi Županijskog suda u Zagrebu prevladava primjena alternativnih kaznenih sankcija (izricane kazne zatvora zamjenjivane su radom za opće dobro za 75 % od ukupnog broja počinitelja, od toga su 50 % policijski službenici). U slučajevima kada je počiniteljima odmjerena kazna zatvora koja je zamijenjena za rad za opće dobro, u odnosu na grupacije počinitelja i ovisno o tome je li provedena rasprava ili je presuda donesena na temelju sporazuma stranaka, odmjerene su sljedeće kazne zatvora³¹:

■ počinitelji koji nisu bili policijski službenici:

- presuda na temelju sporazuma stranaka:
 1. kazna zatvora u trajanju od 10 mjeseci (vozač – poticatelj)
 2. kazna zatvora u trajanju od 6 mjeseci (klesar – poticatelj)
 3. kazna zatvora u trajanju od 6 mjeseci (nezaposleni građanin – poticatelj)
 4. kazna zatvora u trajanju od 6 mjeseci (nezaposleni građanin – poticatelj)
 5. kazna zatvora u trajanju od 6 mjeseci (čl. 291. stjecaj sa čl. 279. st. 1. KZ-a – kazna zatvora od 6 mjeseci, jedinstvena kazna osam mjeseci zatvora (carinska službenica)
 6. kazna zatvora u trajanju od 6 mjeseci (carinski službenik)³²
 7. kazna zatvora u trajanju od 8 mjeseci (carinski službenik)³³
 8. kazna zatvora u trajanju od 6 mjeseci (članak 291. stjecaj sa čl. 279. st. 1. KZ-a – kazna zatvora od 6 mjeseci, jedinstvena kazna sedam mjeseci zatvora (zemljišnoknjižna referentica)
– provedena rasprava³⁴

³¹ Kod pojedinih optuženika radio se o stjecaju s drugim kaznenim djelima, čije razmatranje nije obuhvaćeno ovim radom.

³² Izrečena mu je i sigurnosna mjera zabrane potpunog obavljanja dužnosti carinskog službenika u trajanju od 3 godine.

³³ *Ibid.*

³⁴ Rasprava je, uz navedeni slučaj, provedena još u jednom predmetu u kojem je optuženica konobarica (poticatelj) oslobođena.

9. kazna zatvora u trajanju od 8 mjeseci (umirovljenik – poticatelj).

■ **počinitelji koji su bili policijski službenici**

- presuda na temelju sporazuma stranaka:
 1. kazna zatvora u trajanju od 8 mjeseci (čl. 291. stjecaj sa čl. 279. st. 1. KZ-a – kazna zatvora od 6 mjeseci, jedinstvena kazna jedna godina zatvora (prometni policajac)³⁵
 2. kazna zatvora u trajanju od 8 mjeseci (čl. 291. stjecaj sa čl. 279. st. 1. i. 2. KZ-a – kazna zatvora od 6 mjeseci, jedinstvena kazna jedna godina zatvora (prometni policajac)³⁶
 3. kazna zatvora u trajanju od 5 mjeseci (čl. 291. stjecaj sa čl. 293. st. 1. KZ-a – kazna zatvora od 10 mjeseci, jedinstvena kazna jedna godina zatvora (granični policajac)³⁷
 4. kazna zatvora u trajanju od 3 mjeseca (čl. 291. stjecaj sa čl. 293. st. 1. KZ-a – kazna zatvora od 6 mjeseci, čl. 295. st. 2. kazna zatvora od 6 mjeseci, jedinstvena kazna jedna godina zatvora; policijski službenik za obradu kriminaliteta u policijskoj postaji)³⁸
 5. kazna zatvora u trajanju od 10 mjeseci i sigurnosna mjera zabrane obavljanja poslova policijskog službenika u trajanju od 3 godine (prometni policajac).
- provedena rasprava
 1. kazna zatvora u trajanju od 10 mjeseci (prometni policajac)³⁹
 2. kazna zatvora od jedne godine (prometni policajac)
 3. kazna zatvora u trajanju od 8 mjeseci (pomoćnik načelnika za policijske postaje za kriminalističku policiju)
 4. kazna zatvora u trajanju od 8 mjeseci (policijski službenik za obradu kriminaliteta u policijskoj postaji).

Iz ovih rezultata vidljivo je kako je kazna zatvora za kazneno djelo iz čl. 291. KZ-a, u odnosu na visinu odmjeravanja najčešće u trajanju od 6 i 8 mjeseci (svaka po 6 puta, odnosno za 6 počinitelja). U odnosu na postotke i policijske službenike kao počinitelje, kazna od 8 mjeseci zatvora, kao najučestalija odmjerena uz onu od 6 mjeseci, odmjerena je u 66,7 % policijskim službenicima.

Potom po brojnosti slijedi kazna zatvora u trajanju od 10 mjeseci koja je odmjerena za 3 počinitelja. U odnosu na postotke i policijske službenike kao počinitelje, kazna od 10 mjeseci zatvora odmjerena je u 30 % policijskim službenicima. Slijedi redom po brojnosti jedna kazna od jedne godine zatvora odmjerena jednom policijskom službeniku, te je jedna kazna od 3 mjeseca i jedna od 5 mjeseci zatvora odmjerena dvojici policijskih službenika. Ostalim počiniteljima koji nisu bili policijski službenici izricane su blaže kazne, tj. 6 kazni od 6 mjeseci zatvora i samo jedna od 10 mjeseci zatvora.

³⁵ Izrečena i sigurnosna mjera zabrane obavljanja poslova policijskog službenika u trajanju od 5 godina, te sporedna novčana kazna 30 dnevnih iznosa (5.520,00 kn).

³⁶ Izrečena i sigurnosna mjera zabrane obavljanja poslova policijskog službenika u trajanju od 3 godine, te sporedna novčana kazna 30 dnevnih iznosa (5.520,00 kn).

³⁷ Izrečena i sporedna novčana kazna 30 dnevnih iznosa (3.000,00 kn).

³⁸ Izrečena i sporedna novčana kazna 30 dnevnih iznosa (3.000,00 kn).

³⁹ Izrečena i sigurnosna mjera zabrane obavljanja poslova policijskog službenika u trajanju od 3 godine.

Nadalje, razmatrajući kažnjavanje policijskih službenika treba navesti kako je dvojici policijskih službenika počinitelja kaznenih djela u stjecaju, kazna zatvora odmjerenija ispod donje granice propisanog raspona kazne za to kazneno djelo, odnosno u trajanju od 3 i od 5 mjeseci zatvora za zlouporabu položaja i ovlasti! U tim slučajevima donesena je presuda na temelju sporazuma stranaka. Nije li to doista preblaga kazna za ovo koruptivno kazneno djelo? Bez obzira na tendenciju blažeg kažnjavanja zbog sporazumijevanja, ipak bi bilo potrebno držati jednu primjerenu razinu kazne koja se odmjerava u odnosu na ovo korupcijsko kazneno djelo, a posebno kada je ono počinjeno u stjecaju s drugim kaznenim djelima, naravno, ukoliko se doista želi ostvariti svrha kažnjavanja, odnosno generalno i specijalno preventivno djelovanje. U odnosu na sporazumijevanje, treba napomenuti kako sukladno sa čl. 361. st. 3. ZKP-a sud ima opciju ne prihvatiti izjavu za donošenje presude na temelju sporazuma stranaka samo ako s obzirom na okolnosti njezino prihvaćanje nije u skladu s odmjerenjem kazne propisanim zakonom. Ukoliko je ono u skladu s tim odredbama, i prihvati sporazum, optuženiku sud može izreći samo kaznu ili drugu mjeru koja je napisana u izjavi o sporazumu. No, u pojedinim ranijim razmatranjima presude na temelju sporazuma stranaka i to baš na primjeru prakse Županijskog suda u Zagrebu razmatralo se, između ostalog, državnoodvjetničko odmjerenje kazne i ovlasti pri odlučivanju o sporazumu, pri čemu je zaključeno kako je očito da: „... Državni odvjetnik sporazumijevajući se o kazni ima jak utjecaj na sudsku politiku kažnjavanja i kazneno pravosuđe uopće, a da je, s druge strane, uloga suda donekle marginalizirana.“ (Ivičević Karas, Puljić, 2013:840) Napatuk državnog odvjetništva o postupanju tijekom sporazumijevanja s osumnjičenikom/okrivljenikom o uvjetima priznavanja krivnje i sankcije⁴⁰ upućuje na odredbe KZ-a u pogledu općeg pravila o izboru vrste i mjere kazne, za što prethodno navedeni autori opravdano navode da bi navedeno trebalo biti propisano zakonom, a ne samo napatkom, kao i da bi trebala biti osigurana učinkovita sudska provjera zakonitosti sporazuma u pogledu dokaza na temelju kojih se donosi osuđujuća presuda i u pogledu odmjerenja kazne sukladno zakonskim pravilima i sa svrhom kažnjavanja.

No, u odnosu na prethodno konstatirano državnoodvjetničko odmjerenje blagih kazni (ponekad i ekstremno blagih kao što su navedene kazne od 3 i 5 mjeseci zatvora za čl. 291. u stjecaju s drugim kaznenim djelima), treba navesti da je iz rezultata ovog istraživanja proizašlo kako niti Županijski sud nije odmjerao i izricao strože kazne na temelju provedenih rasprava. Naime, sudovi su odmjerali i izricali zatvorske kazne koje su po visini odgovarale onima za koje su se stranke u postupku sporazumijevale. Stoga treba zaključiti kako je sud u većini slučajeva prihvaćao sporazume stranaka i donosio presude na temelju njihova sporazuma (pretežno izricanje kratkih zatvorskih kazni uz primjenu rada za opće dobro), a u slučajevima u kojima je provedena rasprava također je, prilikom odmjerenja kazne, smatrao da se svrha kažnjavanja može ostvariti na taj isti način tj. primjenom rada za opće dobro. Pri tome je razlika između sudske i zakonske politike kažnjavanja očita, a sudska politika kažnjavanja blagog je karaktera. Navedeno se podudara i s ranijim zaključkom Derenčinovića (2001:234) kojeg je dao općenito u pogledu kažnjavanja za sva korupcijska kaznena djela, prema kojem: „...Već samo letimičan pogled na vrste i visine kazne koje

⁴⁰ Napatuk o postupanju tijekom sporazumijevanja s osumnjičenikom/okrivljenikom o uvjetima priznavanja krivnje i sankcije, broj O-2/09 od 17. veljače 2010. Vidjeti Novosel, D., *op. cit.* u bilj. 30, str. 26.

za kaznena djela u svezi s korupcijom izriču hrvatski sudovi ukazuje na upravo navedenu problematiku pronalaženja prave mjere odnosa između zakonske i sudske politike kažnjavanja; kazna zatvora uglavnom se izriče u donjoj trećini, pa i petini propisanih okvira.“ I prije promjena u kaznenom zakonodavstvu i donošenja novog KZ-a⁴¹ postojao je taj problem kojeg očito nismo uspjeli premostiti već on perzistira. No sigurno je, da se ovako učestalom primjenom alternativnih kaznenih sankcija za pretežiti broj počinitelja kaznenog djela iz čl. 291. KZ-a, kao korupcijskog kaznenog djela, promašuje pravi *ratio* te zakonske odredbe za koju je propisana zatvorska kazna, čime se šalje poruka počiniteljima da se ne trebaju „bojati“ da će završiti u zatvoru već da je vrlo izvjesno da će izbjeći zatvorsku kaznu. Isto tako, time se ne ostvaruje niti generalno preventivna niti specijalno preventivna svrha kažnjavanja u potrebnom opsegu jer se učestalom primjenom alternativnih sankcija za ovo korupcijsko kazneno djelo u dovoljnoj mjeri ne utječe na druge da ne počine takva djela, a ne utječe se u dovoljnoj mjeri niti na same počinitelje da ih ubuduće ne ponove. Blaga politika kažnjavanja, bilo zakonska i/ili sudska upravo suprotno, pogoduju korupciji koja se kao društveno negativna pojava želi suzbiti. Konkretno djelovanje kroz praksu ne potkrepljuje javno i jasno izražen stav društva u pogledu korupcije, a to je onaj stav koji proklamira nultu toleranciju prema korupciji. Trenutačno smo izgleda u raskoraku između želja i stvarnosti. Učestalo izricanje rada za opće dobro⁴² za ovo korupcijsko kazneno djelo, a u odnosu na prethodno navedeno, ne bi se trebalo smatrati primjerenom kaznenom sankcijom, stoga je preporuka USKOK-u i sudovima da ubuduće razmotre izricanje primjerenijih, ne tako blagih kaznenih sankcija počiniteljima ovih kaznenih djela.

U navedeno, može se istaknuti kako bezuvjetna kazna zatvora uopće nije bila izrečena u razmatranom uzorku presuda. Zar ne zaslužuje ni jedna zlouporeba položaja i ovlasti u ovom uzorku takvu kaznu, čak ni u stjecaju s drugim kaznenim djelima, od kojih nekim i koruptivnim, pa čak ni u slučaju kada je stečena znatna imovinska korist?

2.3.3.3. Uvjetna osuda i djelomična uvjetna osuda

Kao što je već uvodno navedeno, uvjetna osuda je druga po redu najčešće izricana kaznena sankcija, izrečena za 16,7 % od ukupnog broja počinitelja (od toga 25 % policijskim službenicima), nakon čega slijedi djelomična uvjetna osuda izrečena za 4.2 % od ukupnog broja počinitelja (nije izricana policijskim službenicima).

Uvjetna osuda kao alternativna kaznenopravna sankcija za kazneno djelo iz čl. 291. KZ-a bila je izrečena za:

1. jednu počiniteljicu – poreznicu, kojoj je izrečena kazna zatvora u trajanju od sedam mjeseci za čl. 291. KZ-a (jedinstvena kazna stjecaj kaznenih djela: za čl. 291. st. 1. utvrđena je kazna zatvora od šest mjeseci, a za čl. 279. st. 1. utvrđena je kazna od

⁴¹ U Opatiji je u organizaciji Hrvatskog udruženja za kaznene znanosti i praksu 2004. godine održano redovito XVII. Savjetovanje upravo na temu zakonske i sudske politike kažnjavanja u Republici Hrvatskoj, na kojem se raspravljalo upravo o navedenom problemu zakonske i sudske politike kažnjavanja.

⁴² Radom za opće dobro sud može zamijeniti kaznu zatvora u trajanju od jedne godine. Inače, rad za opće dobro propisan s ciljem ograničenja kratkotrajnih kazni zatvora (do 6 mjeseci) zbog kritika da su one zbog svojeg trajanja neučinkovite i da se njima ne ostvaruje svrha kažnjavanja.

- sedam mjeseci zatvora; pomaganje u počinjenju kaznenog djela iz čl. 291. KZ-a), s vremenom provjeravanja od jedne godine
2. drugog počinitelja kojem je izrečena kazna zatvora u trajanju od deset mjeseci s vremenom provjeravanja od 3 godine (prometni policajac⁴³)
 3. trećeg počinitelja kojem je izrečena kazna zatvora u trajanju od deset mjeseci s vremenom provjeravanja od 2 godine (voditelj podružnice Zagrebačkog holdinga d.o.o.)
 4. četvrtog počinitelja kojem je izrečena kazna zatvora u trajanju od jedne godine s vremenom provjeravanja od tri godine (viši stručni savjetnik u DUZS-u⁴⁴).

Vežano uz djelomičnu uvjetnu osudu, u jednome slučaju bila je izrečena kazna zatvora u trajanju od jedne godine i tri mjeseca (kao jedinstvena kazna za stjecaj kaznenih djela: za čl. 291. st. 2. utvrđena je kazna zatvora od godine dana, a za čl. 279. st. 1. KZ-a utvrđena je kazna od šest mjeseci zatvora), na temelju koje je sukladno sa čl. 57. st. 1. i 2. KZ-a izrečena djelomična uvjetna osuda s vremenom provjeravanja od 3 godine. U navedenom predmetu provedena je rasprava, a odnosio se na počiniteljicu – poreznicu, koja je bila terećena za počinjenje kvalificiranog oblika kaznenog djela iz čl. 291. st. 2. KZ-a jer je kaznenim djelom stekla znatnu imovinsku korist (presuda poslovni broj: 7 K-Uš-18/16).

U pogledu izricanja uvjetne osude vidljivo je da je ona druga po redu primjenjivana kaznena sankcija koja je izrečena samo jednom policijskom službeniku – prometnom policajcu (25 %). Raspon izrečene kazne zatvora kretao se od 7 mjeseci do jedne godine zatvora s vremenom provjeravanja od jedne do tri godine. Najčešće, tj. u 2 slučaja radilo se o izrečenoj kazni zatvora od 10 mjeseci (50 %), a najčešći rok provjeravanja bio je u vremenu od 3 godine.

Može se zaključiti da je sud prilikom odmjeravanja kazne smatrao da se svrha kažnjavanja može ostvariti izricanjem uvjetne osude i djelomične uvjetne osude. Uz navedene rezultate treba se u potpunosti složiti sa zaključcima o prečestom izricanju uvjetne osude od strane sudova: „Izricanje kazne uz prijetnju njezina izvršenja često nije dovoljno jer se kod počinitelja korupcijskih kaznenih djela često radi o homotropnim povratnicima koje admonitivna sankcija ne djeluje specijalno preventivno, već utječe na to da ubuduće bolje prikrivaju svoja djela, reduciraju broj pomagača i posrednika i na taj način izbjegavaju kazneni progon.“ (Derenčinović, 2001:234).

2.3.3.4. Sporedna novčana kazna

U razmatranom uzorku presuda, sud je izricao i sporednu novčanu kaznu na temelju čl. 40. st. 5. KZ-a. Naime, za kaznena djela počinjena iz koristoljublja novčana kazna kao sporedna može se izreći i kad nije propisana zakonom ili kad je zakonom propisano da će se počinitelj kazniti kaznom zatvora ili novčanom kaznom, a sud kao glavnu kaznu izrekne kaznu zatvora. Sporednu novčanu kaznu, sud je izrekao za četiri počinitelja (16,7 % ukupnog broja počinitelja). Za 3 počinitelja koji su bili policijski službenici – prometni policajci, ona je izrečena u visini od 30 dnevnih iznosa i ovisno o visini utvrđenog dnevnog iznosa za

⁴³ Izrečena mu je i sigurnosna mjera zabrane mjera obavljanja poslova policijskog službenika u trajanju od 3 godine.

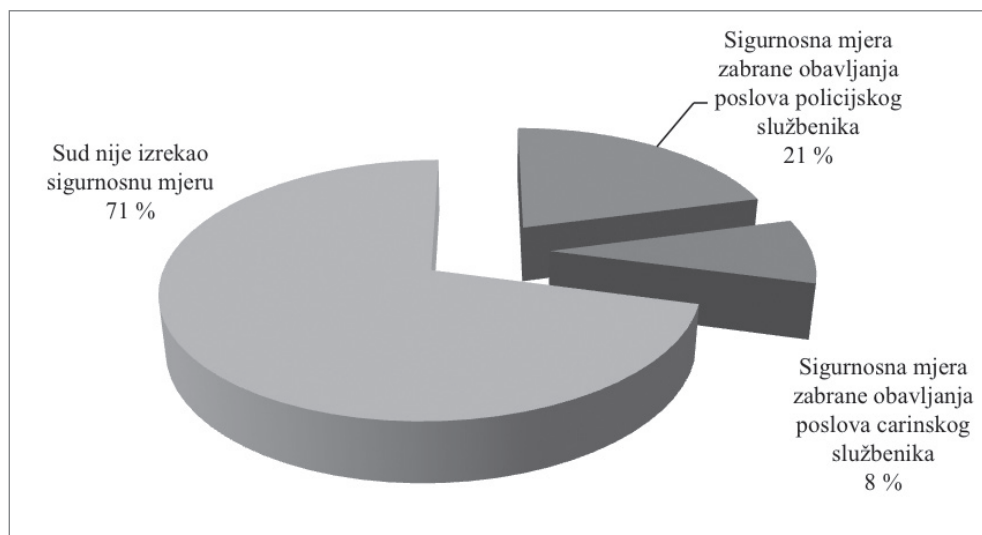
⁴⁴ Izrečena mu je i sporedna novčana kazna od 100 dnevnih iznosa (20.666,66 kn).

pojednog počinitelja, ona je za jednog počinitelja iznosila 3.000,00 kn, te za druga dva počinitelja po 5.520,00 kn. Četvrtom počinitelju – višem savjetniku u DUZS-u izrečena je sporedna novčana kazna od 100 dnevnih iznosa, konkretno 20.666,66 kn.

Iz navedenog proizlazi kako se smatralo da su upravo policijski službenici – prometni policajci ti počinitelji koji su, zbog koristoljublja, zaslužili da im bude odmjerena i ta kazna, odnosno da ih se strože kazni u odnosu na ostale počinitelja, izuzevši počinitelja iz DUZS-a koji je u pogledu sporedne novčane kazne još strože kažnjen. Čini se da je određenim grupacijama počinitelja, s obzirom na njihova radna mjesta, uobičajeno izricati i sporedne novčane kazne (kao da su određena zanimanja pretplaćena na ovu kaznu?) U čemu bi se sve trebalo manifestirati to koristoljublje, tj. koja bi razina intenziteta koristoljublja pri zlouporabi trebala biti odlučna da se u svim takvim slučajevima izrekne ova kazna? Može li se, barem okvirno, zauzeti stav u odnosu na kriterije, prema kojima bi se u svim sličnim slučajevima u kojima bi se oni pojavili, izričala sporedna novčana kazna?

2.3.4. Sigurnosne mjere

U pogledu izricanja sigurnosnih mjera u razmatranom uzorku presuda Županijskog suda u Zagrebu analizirani su podaci o broji i vrsti sigurnosnih mjera koje su izrečene, njihovu trajanju i počiniteljima kojima su izrečene, posebno policijskim službenicima u odnosu na radno mjesto i trajanje izrečene mjere.

Grafikon 4: Izrečene sigurnosne mjere zabrane obavljanja određene dužnosti ili djelatnosti

U razmatranom uzorku presuda sud je počiniteljima kaznenog djela iz čl. 291. KZ-a izricao sigurnosne mjere. Za 7 od ukupno 24 počinitelja (29 % od ukupnog broja počinitelja iz razmatranog uzorka) izrečene su sigurnosne mjere, dok za njih 17 nisu izrečene sigurnosne mjere (71 %). Sve izrečene sigurnosne mjere u razmatranom uzorku bile su sigurnosne mjere zabrane obavljanja određene dužnosti ili djelatnosti. Iz navedenog može se zaključiti da sud pretežito nije izricao sigurnosne mjere počiniteljima kaznenog djela iz čl. 291. KZ-a, a ako ih

je izricao, radilo se o sigurnosnoj mjeri zabrane obavljanja određene dužnosti ili djelatnosti iz čl. 71. KZ-a, u odnosu na policijske službenike i carinske službenike. Može se postaviti pitanje zašto su samo za ta zanimanja izrečene sigurnosne mjere? Smatraju li se policijski službenici i carinici korumpiranijim službenicima od drugih službenih osoba u odnosu na opasnost da bi mogli ponovno počiniti kazneno djelo?

U pogledu trajanja sigurnosne mjere zabrane obavljanja poslova policijskog službenika ona je izrečena za ukupno 5 policijskih službenika (20,8 % od ukupnog broja počinitelja) i to za 4 policijska službenika počinitelja kaznenog djela iz čl. 291. KZ-a (prometni policajci) u trajanju od 3 godine, dok je za jednog počinitelja policijskog službenika (također prometni policajac) bila izrečena u trajanju od 5 godina. Iz navedenog se može zaključiti da su prometni policajci posebna skupina počinitelja ovog kaznenog djela, u odnosu na ostale presuđene policijske službenike, za koje je sud ocijenio da postoji opasnost da bi zlouporabom u službi mogli ponoviti kazneno djelo.

Za 2 počinitelja kaznenog djela iz čl. 291. KZ-a koji su bili carinski službenici (8,3 % od ukupnog broja počinitelja) sigurnosna mjera zabrane potpunog obavljanja dužnosti carinskog službenika bila je izrečena u trajanju od 3 godine.

Iz navedenog se može zaključiti da je sud isključivo za počinitelje policijske službenike i carinske službenike, kao službene osobe, ocijenio da postoji opasnost da bi mogli zlouporabom u službi ponoviti kazneno djelo, od kojih ponajviše za policijske službenike, dok za druge počinitelje službene i odgovorne osobe nije smatrao da postoji opasnost da će zlouporabom u službi ponoviti kazneno djelo. S obzirom na to da se ova sigurnosna mjera može u odnosu na kazneno djelo iz čl. 291. KZ-a izreći u trajanju od 1 do 10 godina, može se zaključiti da se ona izriče pretežito u donjoj granici zakonom propisanog raspona mogućeg trajanja.

U pogledu izricanja sigurnosne mjere zabrane obavljanja poslova policijskog službenika potrebno je razmotriti svrhovitost izricanja ovakve kaznene sankcije s obzirom na činjenicu da policijskim službenicima, koji su optuženi za počinjenje koruptivnog kaznenog djela, redovno u provedenom disciplinskom postupku zbog ujedno počinjene povrede službene dužnosti koja ujedno po obilježjima čini koruptivno kazneno djelo⁴⁵, kao sankcija bude izrečen prestanak državne službe tj. da dobiju otkaz u Ministarstvu unutarnjih poslova, a disciplinski postupak (po svojoj prirodi hitan postupak), obično bude okončan prije kaznenog postupka.⁴⁶ Do sada niti jedan policijski službenik kojemu je na taj način prestala državna služba zbog počinjenja takve disciplinske povrede koja ujedno po obilježjima predstavlja koruptivno kazneno djelo, nije ponovno zaposlen u Ministarstvu unutarnjih poslova kao policijski službenik⁴⁷, što u biti znači da policijski službenici na taj način gube mogućnost da ikada više budu zaposleni kao policijski službenici. Stoga se, opravdano može postaviti pitanje svrsishodnosti izricanja ove kaznene sankcije u kasnije okončanom kaznenom postupku

⁴⁵ Primjerice teža povreda službene dužnosti iz čl. 96. st. 3. Zakona o policiji – zlouporeba položaja u službi ili izvan službe ili prekoračenje ovlasti u službi.

⁴⁶ Iz prakse Disciplinskog suda MUP-a na kojem je autorica Milivojević radila niz godina u svojstvu sutkinje Disciplinskog suda.

⁴⁷ Mogućnost pokretanja i disciplinskog i kaznenog postupka nesporna je i potvrđena odlukom Ustavnog suda.

Više o disciplinskom sudovanju u: Milivojević K., L.: Disciplinski postupak u Ministarstvu unutarnjih poslova te opće naznake nekih poredbenih sustava disciplinskog sudovanja, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 13, broj 1/2006., str. 127.-170.

u odnosu na policijske službenike koji su već prestali biti policijski službenici (na temelju odluke u disciplinskom postupku) i koji to nikada više neće biti sukladno s praksom Ministarstva unutarnjih poslova, a u kaznenom postupku im je, primjerice iz ovog istraživanja, izrečena sigurnosna mjera zabrane obavljanja poslova policijskog službenika u trajanju od 3 ili 5 godina? Iako se kod kaznenog i disciplinskog postupka radi o dva potpuno neovisna postupka, koja se provode s različitim svrhama, ne treba zanemariti da, radi prethodno razmotrenog, izrečena sigurnosna mjera u kaznenom postupku u takvim slučajevima neće ostvariti svoju svrhu. Također, u iznimno rijetkim slučajevima kada su policijski službenici udaljeni s dužnosti i pokrenut je disciplinski postupak zbog povrede službene dužnosti koja ujedno po obilježjima predstavlja koruptivno kazneno djelo, a kazneni je postupak okončan prije disciplinskog postupka i sud je izrekao sigurnosnu mjeru zabrane obavljanja poslova policijskog službenika u određenom trajanju, to se automatski odražava na njegov radno-pravni status; odnosno rezultira prestankom državne službe policijskom službeniku (u praksi bez mogućnosti ponovnog zapošljavanja u svojstvu policijskog službenika). U tom će slučaju policijskom službeniku prestati državna služba po sili zakona pa izrečena sigurnosna mjera u kaznenom postupku također neće ostvariti svoju svrhu.

2.3.5. Zaključno o kažnjavanju počinitelja u odnosu na kazneno djelo iz članka 291. u razmatranom uzorku u odnosu na postavljene hipoteze u radu

U odnosu na kažnjavanje počinitelja, iz rezultata istraživanja proizašlo je da je za 75 % počinitelja izrečena kazna zatvora u donjoj granici raspona zakonom propisane kazne koja je zamijenjena radom za opće dobro (od toga su 50 % policijski službenici), za 16,7 % počinitelja kao kazna je izrečena uvjetna osuda (od toga 25 % policijskim službenicima), te je za 4,2 % počinitelja izrečena djelomična uvjetna osuda. Sporedna novčana kazna izrečena je za 7 % od ukupnog broja počinitelja (od toga 71,5 % policijskim službenicima). Sigurnosne mjere zabrane obavljanja određene dužnosti ili djelatnosti izrečene su za 29,2 % od ukupnog broja počinitelja (od toga na policijske službenike otpada 20,8 %).

S obzirom na sve prethodno navedeno, razmatrajući kažnjavanje policijskih službenika u odnosu na druge moguće počinitelje kaznenog djela iz čl. 291. KZ-a u razmatranom uzorku istraživanja, može se zaključiti da u visini izricanih kazni postoji određena manja razlika u odnosu na druge službene/odgovorne osobe počinitelje tog kaznenog djela. Tako se nezamjetna razlika vidi u odnosu na visinu izrečene kazne zatvora koja je zamijenjena radom za opće dobro, s obzirom na to da su nešto teže kazne zatvora odmjeravane pretežito policijskim službenicima u odnosu na druge počinitelje (više kazni zatvora od 8 mjeseci, jedna od 10 mjeseci i jedna od godine dana). Također, razlika postoji u pogledu izricanja sporedne novčane kazne a koje su izrečene za 3 policijska službenika – prometna policajca počinitelja tog kaznenog djela, a koje nisu izricane drugim počiniteljima izuzevši jednog počinitelja iz DUZS-a. Isto tako, u odnosu na druge vrste kaznenopravnih sankcija, razlika je vidljiva u odnosu na izrečene sigurnosne mjere zabrane obavljanja određene dužnosti ili djelatnosti koje su u pretežitom broju slučajeva izrečene policijskim službenicima, kako je već razmotreno u prethodnom tekstu ovog rada. U odnosu na ostale vrste kaznenih sankcija i njihove težine, nema većih razlika u pogledu policijskih službenika i ostalih počinitelja. Također nema ni odstupanja u kažnjavanju kada je provedena rasprava (i kada je sud cijenio olakotne/

otegotne okolnosti, od kojih pojedine otegotne samo policijskim službenicima⁴⁸) te kada je donesena presuda na temelju sporazuma stranaka. Stoga se prva hipoteza postavljena ovim istraživanjem, a ta je da se policijski službenici strože kažnjavaju nego drugi mogući počinitelji ovog kaznenog djela s obzirom na njihov status i ovlasti („čuvari zakona“ od kojih se očekuje primjer u poštovanju propisa), smatra djelomično potvrđenom.

Vežano uz sigurnosne mjere kao kaznenopravne sankcije, s obzirom na to da je od ukupno 7 izrečenih sigurnosnih mjera njih 5 bilo izrečeno policijskim službenicima – prometnim policajcima (20,8 % od ukupnog broja počinitelja), može se konstatirati da je druga postavljena hipoteza u ovom istraživanju, a ta je da se policijskim službenicima češće nego drugim počiniteljima tog kaznenog djela izriče sigurnosna mjera zabrane obavljanja određene dužnosti ili djelatnosti, potvrđena.

2.4. Žalbe zbog odluke o kazni

Žalba na prvostupanjsku presudu Županijskog suda u Zagrebu podnesena je u 4 sudska predmeta od njih ukupno 21 (19 %), odnosno za 6 od ukupno 23 osuđenih počinitelja (26 %). Za 4 osuđenika žalbu na presudu podnijele su obje stranke u postupku, za jednog osuđenika njegov branitelj, dok za presudu jednom osuđeniku samo tužitelj tj. USKOK, i to svi zbog odluke o kazni, između ostalih žalbenih razloga. Mali broj žalbi proizlazi i iz činjenice da su presude pretežito bile donesene na temelju sporazuma stranaka.

Samo u jednom predmetu, u kojem su se i osuđena i USKOK kao tužitelj žalili, usvojena je žalba USKOK-a i preinačena je prvostupanjska presuda, odnosno osuđena počiniteljica koja je bila zaposlena kao poreznik u Poreznoj upravi teže je kažnjena. Prvostupanjskom presudom bila joj je za kazneno djelo iz čl. 291. st. 2. KZ-a izrečena kazna zatvora od 1 godine, te na temelju čl. 57. st. 1. i 2. izrečena djelomična uvjetna osuda s vremenom provjeravanja od 3 godine (presuda poslovni broj: 7 K-Us-18/16), dok je drugostupanjskom presudom za kazneno djelo iz čl. 291. st. 2. KZ-a izrečena kazna zatvora od 2 godine, također uz izricanje djelomične uvjetne osude s istim vremenom provjeravanja. Obrazloženje Vrhovnog suda Republike Hrvatske, kao drugostupanjskog suda, bilo je da je prvostupanjski sud precijenio značaj olakotnih okolnosti⁴⁹, a podcijenio značaj otegotnih okolnosti na strani okrivljene (upornost optuženice, iskoristila je povjerenje koje joj je dano u obavljanju te službe – trebala je jačati poreznu disciplinu i pravilno ispunjavanje obveza građana prema državi, što je zlorabila, zlorabila je i povjerenje kolega koje je iskoristila da bi pribavila imovinsku korist – potpisivali su fiktivnu dokumentaciju koju je sastavila bez provjere jer im je bila kolegica kojoj su vjerovali, zbog čega su i protiv njih pokrenuti stegovni postupci, visina stečene koristi gotovo šesterostruko premašuje iznos koji je određen kao kvalifikatoran, a u vrijeme žalbenog postupka nije ni počela vraćati pribavljenu imovinsku korist kako je obećala, zbog čega je prvostupanjska kazna bila preblaga; presuda poslovni broj: I – Kž – Us 114/16 – 4).

Može se zaključiti kako je dio obrazloženja drugostupanjskog suda u kojem navodi kako je optuženica „iskoristila povjerenje koje joj je dano u obavljanju te službe jer je trebala jačati poreznu disciplinu i pravilno ispunjavanje obveza građana prema državi“, na

⁴⁸ Vidi *supra* str. 21. i 22.

⁴⁹ Uzete su u obzir kao olakotne okolnosti: ranija neosuđivanost, trudnoća optužene u vrijeme suđenja, priznanje počinjenja kaznenog djela i izražena volja za vraćanjem stečene znatne imovinske koristi.

tragu zaključcima donesenim u ranijem dijelu ovog rada, i to u dijelu u kojem se razmatraju otegotne okolnosti uzete u obzir u prvostupanjskom postupku i to u odnosu na upravo ovu optuženicu. Naime, u ranijem dijelu ovog rada uočena je činjenica da je i počiniteljica kao službena osoba – poreznica, također kao i policijski službenici, kojima je to za razliku od nje uzeto kao otegotno u prvostupanjskom postupku, počinjenom zlouporabom povrijedila zakonito obavljanje službe i povjerenje građana u rad državnih tijela i institucije, te narušila ugled državne institucije. Stoga se može smatrati kako navedeno obrazloženje drugostupanjskog suda podupire zaključak iz prethodnog teksta ovog rada, a taj je da je u prvostupanjskoj presudi navedeno trebalo uzeti u obzir kao otegotnu okolnost pri odmjeravanju kazne (te time posljedično i izreći strožu kaznu).⁵⁰

Iz ostalih rezultata može se zaključiti kako su u pravilu prvostupanjske presude Županijskog suda u Zagrebu na koje je bila uložena žalba potvrđivane na Vrhovnom sudu kao žalbenom sudu, te da je prvostupanjski sud, prema mišljenju žalbenog suda pravilno odmjeravao kaznu. Preporuka je razmotriti potvrđivanje blagih kaznenih sankcija i za počinitelje ovog koruptivnog kaznenog djela koje donose prvostupanjski sudovi, na što je ukazano u ovome radu, ukoliko se želi postići učinkovitija svrha kažnjavanja u smislu generalne i specijalne prevencije.

3. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Iz prezentiranih rezultata provedenog istraživanja proizašlo je kako u praksi Županijskog suda u Zagrebu⁵¹ kazneno djelo iz čl. 291. KZ-a pretežito čine službene osobe (samo je jedna odgovorna osoba u razmatranom uzroku presuda), koje su u najvećem broju slučajeva to kazneno djelo počinile na način da su s namjerom zloupobile svoju ovlast i prekoračile dužnost kako bi pribavile korist (66,7 %). Na drugom je mjestu, kumulativno, uz prethodno opisani način, neobavljanje dužnosti (25 %), a na trećem je mjestu, također kumulativno s prvo navedenim načinom prekoračenje granica ovlasti (8,3 %). Samo jedna počiniteljica kaznenim djelom je pribavila znatnu imovinsku korist, a prouzročene znatne štete nije bilo.

Rezultati istraživanja pokazali su da poticanje na počinjenje kaznenog djela iz čl. 291. nisu rijetkost u sudskoj praksi Županijskog suda u Zagrebu no, pomaganje u počinjenju tog kaznenog djela događa se rijetko u praksi tog Suda.

Službene osobe počinitelji kaznenog djela iz čl. 291. pretežito su muške osobe (79,2 %), po zaposlenju u zamjetnom broju zaposlenici Ministarstva unutarnjih poslova, odnosno policijski službenici s 41,7 % od ukupnog broja počinitelja, od kojih je najviše prometnih policajaca 25 % o od ukupnog broja počinitelja. Navedeno ukazuje na poslove policijskih službenika (liniju rada) u kojoj je potrebno pojačano provoditi nadzor u službi i razvijati preventivne programe u okviru Ministarstva unutarnjih poslova.

U odnosu na donesene odluke suda vezane uz vrstu i mjere izrečene kazne u presudama – proizašlo je da su kazne zatvora, kao najčešće izricane kazne, izricane u donjoj granici raspona zakonom propisane kazne (najčešće 6 ili 8 mjeseci), te da su za 75 % počinitelja u

⁵⁰ Vidi *supra* str. 22.

⁵¹ Zahvalu za susretljivost i pomoć u prikupljanju potrebnih podataka za provođenje istraživanja upućuje se predsjedniku suda g. Ivanu Turudiću i djelatnicima kancela Županijskog suda u Zagrebu.

razmatranom uzorku zamjenjivane radom za opće dobro (izrečena je alternativna kaznena sankcija). Uvjetna osuda druga je po redu najčešće izricana sankcija sa 16,7 %, potom djelomična uvjetna osuda sa 4,2 % od ukupnog broj razmatranog uzorka presuda.

Pri izricanju zatvorske kazne ona je redovno izricana u donjoj granici zakonom propisane kazne (pretežito 8 ili 6 mjeseci), što pokazuje da je sudska politika kažnjavanja u odnosu na ovo kazneno djelo blaga, a potom je takva blaga kazna zatvora pretežno zamjenjivana radom za opće dobro. Blagim kažnjavanjem, izricanjem niskih kazni i primjenom alternativnih kaznenih sankcija za pretežiti broj počinitelja kaznenog djela iz čl. 291. KZ-a, kao korupcijskog kaznenog djela u širem smislu, premašuje se pravi *ratio* te zakonske odredbe za koju je propisana zatvorska kazna i ne ostvaruje se svrha kažnjavanja u potrebnom opsegu. Zaključeno je kako blaga politika kažnjavanja, bilo zakonska i/ili sudska, štoviše, pogoduju korupciji koja se kao društveno negativna pojava želi suzbiti i za koju je jasno izražen stav društva kojim se proklamira nulta tolerancija prema korupciji. S obzirom na odnos proizašlih rezultata i navedenog stava treba zaključiti da smo kao društvo u raskoraku između želja i stvarnosti. U tom smislu, preporuka je Državnom odvjetništvu tj. USKOK-u da prilikom sporazumijevanja s okrivljenicima, kao i sucima – da ubuduće razmotre izricanje primjerenijih, ne tako blagih kaznenih sankcija počiniteljima ovih kaznenih djela.

Razmatrajući posebno kažnjavanje policijskih službenika u odnosu na druge moguće počinitelje kaznenog djela iz čl. 291. KZ-a, na temelju rezultata istraživanja zaključeno je da u izricanju kazni i njihovoj visini postoji određena manja razlika u odnosu na druge službene/odgovorne osobe počinitelje tog kaznenog djela. Navedeno se odnosi na nezamjetnu razliku u odnosu na visinu izrečene kazne zatvora koja je zamijenjena radom za opće dobro jer su nešto teže kazne zatvora odmjeraone pretežito policijskim službenicima u odnosu na druge počinitelje (8, 10 mjeseci, godina dana policijskim službenicima, a drugim počiniteljima pretežno 6 mjeseci). Uočena razlika postoji i u odnosu na izricanje sporedne novčane kazne koja je izrečena za 3 policijska službenika – prometna policajca kao počinitelja tog kaznenog djela (ostalim počiniteljima nije izricana izuzevši jednog počinitelja iz DUZS-a). U odnosu na izricanje sporedne novčane kazne počiniteljima ovog kaznenog djela preporuka je razmotriti i definirati kriterije vezane uz utvrđivanje razine koristoljublja počinitelja, prema kojim kriterijima bi se ubuduće ta kazna mogla izreći u svim slučajevima u kojima oni budu zadovoljeni.

Također, sigurnosne su mjere, u pretežitom broju slučajeva izrečene policijskim službenicima pa i u pogledu sigurnosnih mjera treba razmotriti zašto one nisu izricane i počiniteljima drugih zanimanja već samo policijskim službenicima.

U odnosu na ostale vrste kaznenih sankcija i njihove težine nema većih razlika u pogledu policijskih službenika i ostalih počinitelja. Nema niti odstupanja u kažnjavanju kada je provedena rasprava (i kada je sud cijenio olakotne/otegotne okolnosti, od kojih pojedine specifične otegotne samo policijskim službenicima⁵²), te kada je donesena presuda na temelju sporazuma stranaka. Iz navedenog je zaključeno kako se prva hipoteza postavljena ovim istraživanjem, a ta je da se policijski službenici strože kažnjavaju nego drugi mogući počinitelji ovog kaznenog djela s obzirom na njihov status i ovlasti („čuvari zakona“ od kojih se očekuje primjer u poštovanju propisa), smatra djelomično potvrđenom. Prilikom razmatranja

⁵² Vidi *supra* str. 22. i 23.

otegotnih i olakotnih okolnosti koje je sud uzimao u obzir pri odmjeravanju kazne, uočena je neujednačena sudska praksa u odnosu na navedene specifične otegotne okolnosti koje bi trebale biti jednako cijenjene za sve policijske službenike, no ne samo one, već i druge službene osobe zaposlene u državnim tijelima. Iz navedenoga proizlazi preporuka sucima za buduće predmete s ciljem izjednačavanja postupanja u sudskoj praksi.

Uz kazne, sud je izricao i sigurnosne mjere. Sve izrečene sigurnosne mjere bile su sigurnosne mjere zabrane obavljanja dužnosti ili djelatnosti. Od ukupno 7 izrečenih sigurnosnih mjera, 5 ih je bilo izrečeno policijskim službenicima (20,8 % od ukupnog broja počinitelja), pa je zaključeno kako je druga postavljena hipoteza u istraživanju, da se policijskim službenicima češće nego drugim počiniteljima tog kaznenog djela izriče sigurnosna mjera zabrane obavljanja određene dužnosti ili djelatnosti, u cijelosti potvrđena. U pogledu izricanja sigurnosne mjere zabrane obavljanja poslova policijskog službenika posebno je razmotrena svrhovitost izricanja te kaznene sankcije izrečene na određeno vrijeme s obzirom na prestanak službe za policijske službenike u disciplinskom postupku zbog povrede službene dužnosti povezane s počinjenim koruptivnim kaznenim djelom (koji u pravilu bude okončan prije okončanja kaznenog postupka), te činjenicu da se policijski službenici koji su dobili otkaz na taj način, sukladno s praksom Ministarstva unutarnjih poslova ubuduće ne zapošljavaju kao policijski službenici. Izrečene sigurnosne mjere u kaznenom postupku u tim slučajevima ne ostvaruju svoju svrhu.

Vezano uz žalbe na odluku o kazni, samo u jednom od četiri predmeta usvojena je žalba (USKOK-a) i preinačena je prvostupanjska presuda tako da je izrečena teža kazna. Možemo zaključiti kako je Vrhovni sud smatrao da je prvostupanjski sud u drugim predmetima pravilno odmjeravao kazne, odnosno da je i praksa toga Suda pretežito usmjerena na potvrđivanje blagih kaznenih sankcija koje su izrečene u prvostupanjskim postupcima. Preporuka je razmotriti potvrđivanje blagih kaznenih sankcija za počinitelje ovog koruptivnog kaznenog djela u žalbenim postupcima, na što je ukazano u ovom radu, u cilju postizanja učinkovitije svrhe kažnjavanja u smislu generalne i specijalne prevencije.

Zaključno, rezultati ovog istraživanja svakako mogu pridonijeti znanosti u teoretskom smislu kroz daljnji razvoj pravne teorije i eventualne promjene *de lege ferenda* vezane uz kazneno djelo Zlouporebe položaja i ovlasti, na temelju uvida u primjenu njegova zakonskog obilježja u sudskoj praksi. U aplikativnom smislu rezultati ovog istraživanja svakako mogu pridonijeti daljnjem razvoju pravne prakse, kroz određeni mogući utjecaj na buduće odluke sudaca, kao i u pogledu ujednačavanja sudske prakse. Kao pregled sudske prakse rezultati ovoga istraživanja mogu pridonijeti i državnim tijelima, Državnom odvjetništvu tj. USKOK-u, a prilikom sporazumijevanja s okrivljenicima, te policiji, u njihovu postupanju u pogledu ovog koruptivnog kaznenog djela te u pogledu razvijanju edukativnih sadržaja i preventivnih programa za suzbijanje službeničkog (koruptivnog) kriminaliteta.

Ograničenja ovoga istraživanja predstavljaju relativno mali uzorak razmotrenih presuda u trogodišnjem vremenskom razdoblju, stoga bi, kao preporuka za buduća istraživanja, bilo oportuno obuhvatiti veći uzorak, odnosno sve pravomoćne presude svih županijskih sudova u Republici Hrvatskoj.

LITERATURA

Udžbenici, rječnici, članci

1. Bačić, F., Korupcija i antikorupcijsko kazneno pravo, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, br. 2/2000., str. 827. – 841.
2. Barker, T., Carter, D. L., Police Deviance, Anderson Publishing Co Cincinnati, OH, 1991.
3. Bedi, D., Koruptivna kaznena djela u javnom i privatnom sektoru, Policija i sigurnost, godina 24. (2015), broj 1, Ministarstvo unutarnjih poslova RH, Zagreb, str. 65. – 81.
4. Brnetić, D., Ljubej, A., Analiza korupcijskih kaznenih djela protiv službene dužnosti iz policijske prakse, Zbornik sažetaka radova IV. Međunarodne znanstveno-stručne konferencije „Istraživački dani Visoke policijske škole u Zagrebu, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Policijska akademija“, Zagreb, 2015., 770. – 789.
5. Caldero, Michael A., Police Ethics The Corruption of Noble Cause Routledge New York, 2014.
6. Cvitanović, L., Svrha kažnjavanja u suvremenom kaznenom pravu (monografija), Hrvatsko udruženje za kaznenopravne znanosti i praksu, Zagreb, 1999.
7. Damaška, M., Napomene o sporazumima u kaznenom postupku, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 1/2004., str. 3. – 20.
8. Derenčinović, D., Antikorupcijska konferencija Global Forum on Fighting Corruption And Safeguarding Integrity II, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, br. 2/2001., str. 315. – 317.
9. Derenčinović, D., Kaznenopravni aspekti korupcije s elementom inozemnosti, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, br. 1/1999., str. 155. – 190.
10. Derenčinović, D., Kazneno djelo davanja mita u hrvatskom i usporednom kaznenom zakonodavstvu i sudskoj praksi - kritička analiza dijelova inkriminacije i nekoliko prijedloga *de lege ferenda*, Hrvatska pravna revija, 3 Inženjerski biro d. d., Zagreb, 2001., str. 56. – 68.
11. Derenčinović, D., Mit(o) korupciji, Nocchi, Zagreb, 2001., (monografija).
12. Derenčinović, D. (ur.), Cvitanović, L. i dr., Posebni dio kaznenog prava, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 2013.
13. Dragičević Prtenjača, M., Poredbena analiza pasivnog podmićivanja u kaznenim zakonodavstvima Hrvatske, Finske i Slovačke, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 16, broj 1/2009., str. 233. – 280.
14. Gounev, P., Ruggiero, V., Corruption and Organized Crime in Europe: Illegal Partnerships, Routledge, New York, 2012.
15. Horvatić, Ž. i dr., Rječnik kaznenog prava, Masmedija, Zagreb, 2002.
16. Horvatić, Ž., Derenčinović, D., Cvitanović, L., Kazneno pravo – opći dio II, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 2017.

17. Juras, D., Zlouporeba položaja i ovlasti policijskog službenika (sudska praksa – prikaz slučaja), *Policija i sigurnost*, vol. 26, br. 3/2017., 2017.
18. Ivičević Karas, E., Puljić, D., Presuda na temelju sporazuma stranaka u hrvatskom kaznenom procesnom pravu i praksi Županijskog suda u Zagrebu, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb)*, vol. 20, broj 2/2013., str. 823. – 849.
19. Kralj, T., Dragičević Prtenjača M.: Korupcijska kaznena djela protiv službene dužnosti Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 17, broj 2/2010., str. 729. – 767.
20. Milivojević K., L.: Disciplinski postupak u Ministarstvu unutarnjih poslova te opće naznake nekih poredbenih sustava disciplinskog sudovanja, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb)*, vol. 13, broj 1/2006., str. 127. – 170.
21. Milivojević L., *Kazneno pravo za kriminaliste*, 2. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Međunarodno kriminalističko udruženje, Zagreb, 2016.
22. Milivojević, K, L., „Korupcijska kaznena djela – prikaz“, *Hrvatska pravna revija*, 7 (2007.) 9, str. 101. – 111.
23. Milivojević, L., *Corruption Crimes and Anti – Corruption Strategy in the Republic of Croatia*, International Scientific Conference – Security in the Post – Conflict (Western) Balkans: Transition and Challenges Faced by the Republic of Macedonia, Ohrid, Republika Makedonija, 27. – 28. 5. 2011., Zbornik radova s Konferencije, Volumen I, Univerzitet Sv. Kliment Ohridski - Bitola, Skopje, 2011., str. 162. – 175.
24. Sršen, Z., Martinović, I., *Kaznena djela zlouporebe povjerenja u gospodarskom poslovanju (čl. 246.) i zlouporebe položaja i ovlasti (čl. 291.) u sudskoj praksi*, *Novine u kaznenom zakonodavstvu - 2016.*, Opatija, 2016., str. 79. – 90.
25. Sokanović, L., *Sigurnosna mjera zabrane obavljanja određene dužnosti ili djelatnosti između diskriminacije počinitelja i specijalne prevencije*, Zbornik radova Pravnog fakulteta Sveučilišta u Prištini Kosovska Mitrovica, 2 (2015.), 167. – 187.
26. Svedrović M., *Kaznena djela zlouporebe položaja i ovlasti iz čl. 337. i zlouporeba ovlasti u gospodarskom poslovanju iz čl. 292. KZ-a: kaznenopravni dometi jedne zakonodavne nedosljednosti*. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb)*, 14(2), 2007., 495. – 574.
27. Mršić, G., *Kaznena djela protiv službene dužnosti - poseban osvrt na kazneno djelo zlouporebe položaja i ovlasti*, *Hrvatska pravna revija*, br. 7-8, 2005., Inženjerski biro d.d., str. 170. – 180. 38.
28. Mršić, G., *Kaznena djela protiv službene dužnosti - poseban osvrt na neke slučajeve iz sudske prakse*, *Radno pravo*, br. 11, Rosip d.d., Zagreb, 2006., str. 74. – 82.
29. Pavlović, Š., *Kazneni zakon*, Libertin naklada, Rijeka, 2013.
30. Punch, M., *Police Corruption: Deviance, Accountability and Reform in Policing*, Willian Publishing, Portland, Oregon, USA, 2009.
31. Vuletić, I. *Sigurnosna mjera zabrane obavljanja određene dužnosti ili djelatnosti u hrvatskom kaznenom pravu // Pravni vjesnik*, 33 (2017.), 2; 29.– 45.

Zakoni

1. Kazneni zakon Republike Hrvatske, Narodne novine broj: 125/11., 144/12., 56/15., 61/15., 101/17.
2. Kazneni zakon, Narodne novine, broj: 10/97., 27/98., 50/00., 129/00., 51/01., 111/03., 190/03., 105/04., 84/05., 71/06., 110/07., 152/08., 57/11., 143/12.
3. Zakon o policijskim poslovima i ovlastima, Narodne novine, broj: 76/09., 92/14.
4. Zakon o policiji, Narodne novine, broj: 34/11., 130/12., 89/14., 151/14., 33/15., 121/16.
5. Zakon o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta, Narodne novine, broj: 76/09., 116/10., 145/10., 57/11., 136/12., 148/13., 70/17.

Internetski izvori

1. Državni zavod za statistiku, Statistički ljetopisi 2014.–2017. godine, <https://www.dzs.hr/>, 7. 12. 2018.
2. Državni zavod za statistiku, Statistički ljetopis 2018. godine, <https://www.dzs.hr/> 4. 1. 2019.

Summary

Lana Milivojević, Rahela Valentić

Some Characteristics of a Criminal offense of Abusing Position and Authority in the Judicial Practice of the Zagreb County Court with Emphasis on Punishing Perpetrators, especially Police Officers

This paper gathers the results of conducted research of criminal offense of Abusing position and authority under Art. 291. of the Criminal Code of the Republic of the Croatia (hereinafter CC) in the case law of the Zagreb County Court in a three-year period, from 1st January 2015 until 31st December 2017., with emphasis on punishing the perpetrators, especially police officers.

The perpetrators of this criminal offense are predominantly official persons and less responsible persons, who predominantly commit the basic form of the criminal offense described in Art. 291. Paragraph 1. CC. Of the official persons, the most common perpetrators are police officers (from them mostly traffic police officers). The act of committing this criminal offense is mostly achieved through the exploitation of the position and authority with the intention of gaining benefit for himself or for another person (66.7 %). In a small number of cases the perpetrators cumulatively with such exploitation of the position and authority, did not perform their duties (25 %) or exceeded their powers (8.3 %).

Regarding the punishment of perpetrators, from the results of this research, 75 % of the perpetrator was sentenced to imprisonment in lower limit of the law prescribed punishment, and this sentence was replaced with probation (out of which 50 % were police officers), for 16.7 % of the perpetrators is was pronounced conditional sentence (of which 25 % to the police officers), and 4.2 % of the perpetrator was pronounced partial conditional sentence. A secondary fine was imposed for 7 % of the total number of perpetrators (71.5 % of whom were police officers). Security measures of prohibiting the performance of certain duties or vocations were pronounced for 29.2 % of the total number of perpetrators (of which 20.8% of the police officers). The purpose of imposing a security measure of prohibition of performing certain duties or vocations for police officers is also discuss in the paper.

Key words: criminal offenses, The Abuse of duty and power, corruption, police officer, punishment, case law.